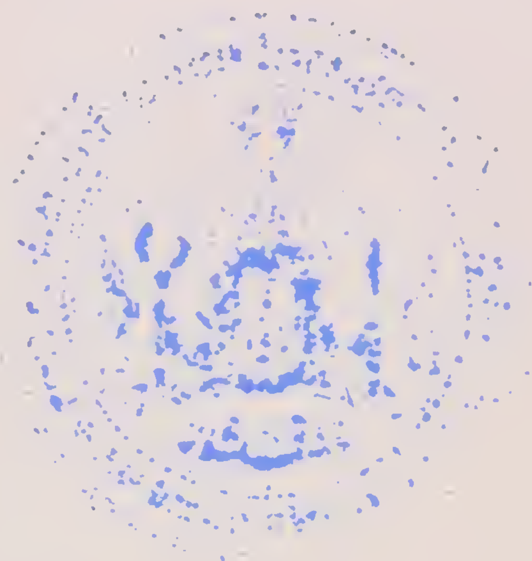
งานพระราชทานเพลิงศพ
ร้อยโท เฉลิม สรรคประศาสน์

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๔

อนุสรณ์

งานพระราชทานเพลิงศพ

ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๔

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติ ญาติมิตรที่เคารพนับถือทุกท่านที่ให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพ **ร.ท.** เฉลิม สรรคประศาสน์ ถ้ามีข้อบกพร่องประการใดต้องกราบขออภัยด้วย

เจ้าภาพ

โคควายวายชีพได้ เขาหนัง
เป็นสิ่งเป็นอันยัง อยู่ได้
คนเด็ดดับสูญสัง ขารร่าง
เป็นชื่อเป็นเสียงได้ แต่ร้ายกับดี

โคลงโลกนิติ สมเด็จกรมพระยาเดชาดิศร

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติที่วางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

กฤษณาสอนน้องคำฉันท์
กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส

แด่.........นักรบไทยในสมรภูมิ

ดวงดาวสกาวหม่น
อัชสุชลสิหลั่งไหล
อาบร่างนักรบไทย
ในพนาแสนอาดูร

เจ็บช้ำระกำจิต
มิเคยคิดจะสิ้นสูญ
เกียรติศักดิ์จะเพิ่มพูน
วีรกรรมอันอำไพ

เพื่อนแก้วผู้แกล้วกล้า ทอดกายา ณ แดนไกล ต้องเหน็บหนาวร้าวฤทัย อย่างโดดเดี่ยวและเดียวดาย
รอบข้างมีร่างเพื่อน นอนกล่นเกลื่อนชีวาวาย กอดปืนไว้แนบกาย ที่สาหัสด้วยดัสกร
เพื่อนถูกบุกกระหน่ำ อริล้ำทั่วสิงขร เพราะห่วงแหนแดนมารดร จึงมอบชีพเป็นชาติพลี
เพื่อนสู้ด้วยมือเปล่า จู่โจมเอารุกราวี กระสุนหมดแต่ยังมีสติมั่นในดวงมาลย์
มิยอมให้ธงชาติใด ปลิวไสวบนทัพฐาน แม้ร่างจะแหลกราญ แต่ไตรรงค์คงยังอยู่

ขอเชิญทหารกล้า
จงนิทรายังที่เนาว์
หลับเถิดอย่าหมองเศร้า
จะปกป้องผองไผท

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๖๕๑๔ สำนักพระราชวัง

๑๘ มิถุนายน ๒๕๒๘

พระราชทานเพลิงศพ ร้อยโท เฉลิม สรรคประศาสน์ ข้าราชการสังกัด กระทรวงกลาโหม ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ ที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๒๘ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

อุดมศักดิ์/พิมพ์/ /ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ ร้อยโท เฉลิม สรรคประศาสน์ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

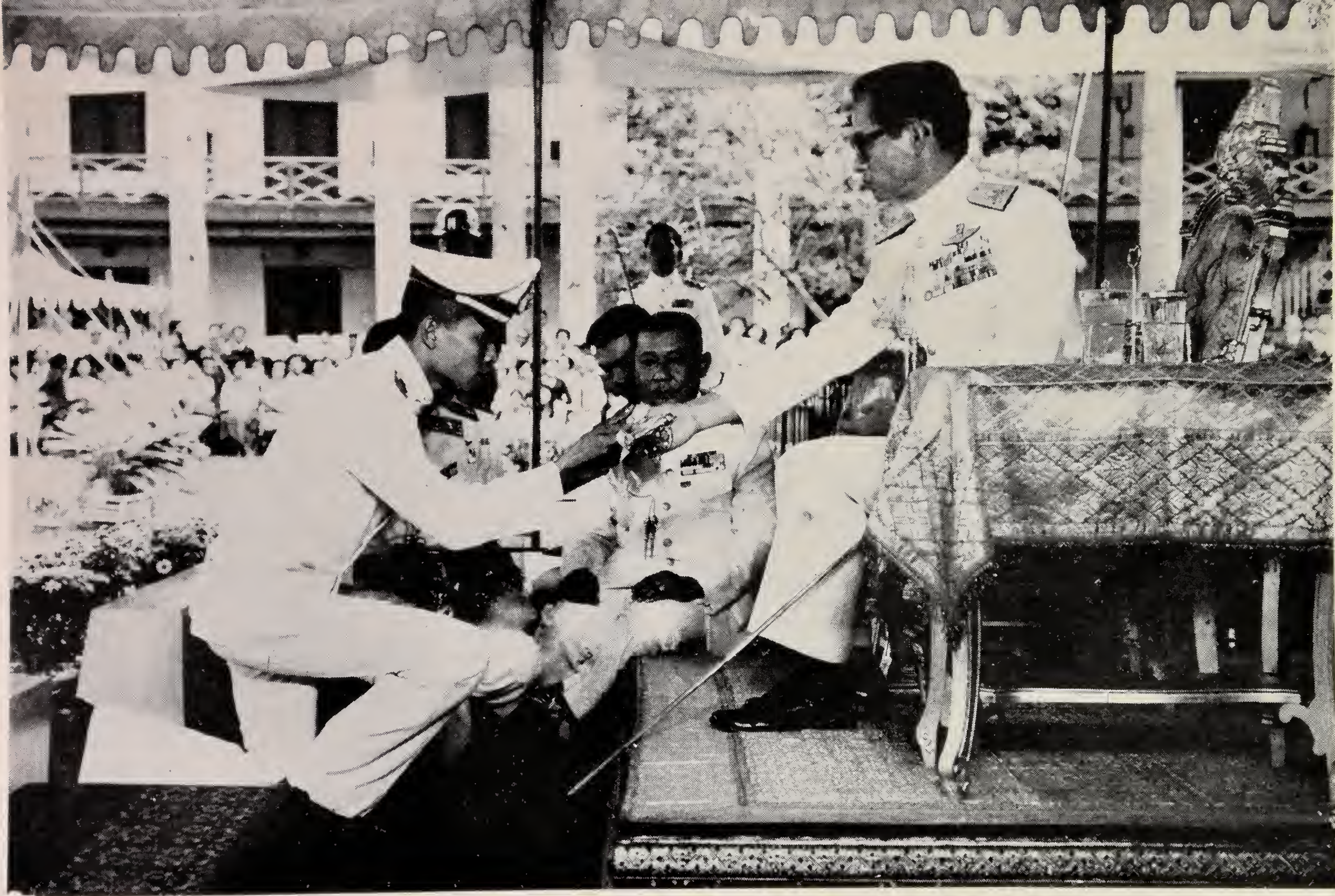
ผู้รับรับสั่ง

ร้อยโท เฉลิม สรรคประศาสน์

ชาตะ : ๖ ธันวาคม ๒๔๘๖

มะตะ : ๘ เมษายน ๒๕๒๔

รับพระราชทานกระบี่ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑

เมื่อครอบครัวขึ้นไป
เยี่ยมปลอบขวัญ ที่ฐาน
ชินราชเขาค้อ
๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๓

ภาพถ่ายกับผู้ใต้บังคับบัญชา ที่บ้านหนองแม่นา จ. เพชรบูรณ์
เมื่อ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔

ถ่ายกับลูก "ปุ่น" เมื่อกลับมา
ครั้งสุดท้าย
มีนาคม ๒๕๒๔

ภาพงานสวดพระอภิธรรมศพคืนแรกที่ จ. ตาก
กองพันที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๔ "ค่ายวชิรปราการ" เป็นเจ้าภาพ

ภาพบิดา–มารดา–พี่–น้อง–ภรรยา และญาติ
ในวันบำเพ็ญกุศลศพ

พลโทยรรยงค์ ประยุทธเสนีย์ ประธานในพิธีบรรจุศพ

เคลื่อนศพไปบรรจุ

เคลื่อนศพไปบรรจุ

ญาติมิตร และแขกผู้มีเกียรติที่มาร่วมในพิธีบรรจุศพ

ประวัติย่อ

ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ เกิดวันอาทิตย์ที่ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ณ บ้านเลขที่.... ... ตำบลบางค้อ อ. บางขุนเทียน จ. ธนบุรี บิดาชื่อ นายประสิทธิ์ สรรคประศาสน์ มารดาชื่อ นางสำราญ สรรคประศาสน์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา ๔ คน ด้วยกัน

๑. นายสาโรจน์ สรรคประศาสน์

๒. นางองค์ศรี ผู้พัฒน์

๓. ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

๔. นางสาวอรุณี สรรคประศาสน์

การศึกษาและเข้ารับราชการ

เริ่มเข้ารับการศึกษาครั้งแรกที่ ร.ร. อำนวยศิษย์ศึกษา ตั้งแต่ชั้น ป. 1 – ป. 7 ต่อมาได้เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมที่ รร. อำนวยศิลป์ จนจบชั้น ม.ศ. ๓ และสอบเข้าเรียนต่อในโรงเรียนเตรียมทหารได้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นนักเรียนเตรียมทหารรุ่น ๑๔ เมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารในชั้นปีที่ ๒ แล้ว ได้เลือกเข้ารับการศึกษาต่อใน ร.ร. นายร้อยพระจุลจอมเกล้าในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นนักเรียนนายร้อย จปร. รุ่น ๒๕ ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในรร. นายร้อยพระจุลจอมเกล้านั้นได้สำเร็จหลักสูตรของศูนย์สงครามพิเศษ ๒ หลักสูตรคือ

– หลักสูตรโดดร่มเป็นนักเรียนทหารร่มรุ่นที่ ๑๐๓

– หลักสูตรจู่โจมเป็นนักเรียนจู่โจมรุ่นที่ ๔๗

เมื่อจบการศึกษาจาก รร. จปร. แล้วได้เลือกเข้ารับราชการครั้งแรกในตำแหน่ง ผบ.มว.ปล. ร้อยอวบ. ที่ ๑ สังกัด ร. ๔ พัน ๔ จ. ตาก และในปีต่อมา (๒๕๒๒) ก็ได้รับการพิจรณาจากผู้บังคับบัญชาได้เลื่อนบำเหน็จ ๒ ชั้น พร้อมทั้งได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็น ร้อยโท หลังจากนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สูงขึ้นจนเป็นรองผู้บังคับกองร้อย

ต่อมาเมื่อเดือน ตุลาคม ๒๕๒๓ ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา ให้ร่วมเดินทางไปปฏิบัติราชการสนามร่วมกับ พัน ร. ๓๔๔๔ ในตำแหน่งรองผู้บังคับกองร้อย ร้อย ร. ๔๔๑ และได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยตลอดมา จนกระทั่งวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๔ เวลาประมาณ ๑๖.๐๐ น. ในขณะที่นั่งรถจี๊บออกปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย รถที่นั่งได้เหยียบกับระเบิดที่ ผกค. ลอบวางไว้ จากแรงระเบิดทำให้ ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ เสียชีวิตโดยทันที

ในระหว่างที่รับราชการอยู่ที่ ร. ๔ พัน ๔ ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ ได้สำเร็จการศึกษาอบรมเพิ่มเติมคือ.—

- สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรชั้นนายร้อย รุ่นที่ ๕๕ เมื่อ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๒๑
- สำเร็จการฝึกอบรมตามหลักสูตรบรรเทาสาธารณภัยและดับเพลิง เมื่อ ๖ ธันวาคม ๒๕๒๑
- สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมือง รุ่นที่ ๒๕ เมื่อ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๒๑

- สำเร็จหลักสูตรสงครามทุ่นระเบิด รุ่นที่ ๒ เมื่อ ๘ สิงหาคม ๒๕๒๓
- สำเร็จหลักสูตรการรบพิเศษ (ปปส.) รุ่นที่ ๖๓ เมื่อ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๓

ชีวิตส่วนตัว

ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ ได้ทำการอุปสมบท ณ พัทธสีมาวัดอัปสรสวรรค์วรวิหารเมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๒ โดยมีพระธีรมุนีเป็นพระอุปัชฌาย์ และลาสิกขาบทเมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๓

ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ ได้ทำการสมรสกับ นางสาว สุวภา พงษ์วัน เมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ ปัจจุบันมีธิดา ๑ คน คือ ด.ญ. ฉันทิสา สรรคประศาสน์ อายุ ๕ เดือน

คำสดุดี และไว้อาลัย

แด่

ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

นับตั้งแต่วันที่ข้าพเจ้า ได้รับหน้าที่ผู้บังคับกองพันที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๔ ค่ายวชิรปราการ จังหวัดตากเมื่อต้น เม.ย. ๒๒ และได้ปกครองบังคับบัญชา ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ ซึ่งขณะนั้นยศ ร.ต. เพิ่งสำเร็จจาก รร.จปร. ได้ประมาณ ๑ ปี ดำรงค์ตำแหน่งผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองร้อยอาวุธเบาที่ ๑ มาตามลำดับ จนกระทั่งวันสุดท้ายที่ ร.ท. เฉลิม ฯ ต้องเสียชีวิตในการสู้รบกับ ผกค. เมื่อ ๘ เม.ย. ๒๔ ข้าพเจ้ารู้สึกประทับใจในความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถครบ กล้าหาญเด็ดเดี่ยว และความมีลักษณะผู้นำสูง ของ ร.ท. เฉลิม ฯ เป็นอย่างยิ่ง ร.ท. เฉลิม ฯ เป็นนายทหารหนุ่ม ที่มีอุดมการณ์เพื่อประเทศชาติสูงมากผู้หนึ่ง ถ้าหาก ร.ท. เฉลิม ฯ ยังคงมีชีวิตอยู่ต่อไปนานกว่านี้ ข้าพเจ้าเชื่อว่า ร.ท. เฉลิม ฯ จะสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติเป็นอันมากอย่างแน่นอน

ข้าพเจ้าได้เคยมอบหมายหน้าที่ให้ ร.ท. เฉลิม ฯ เป็นผู้บังคับหมวดฝึกทหารใหม่ รุ่นปี ๒๒ ผลัดที่ ๑ และ ๒ กับรับผิดชอบการฝึกทหารใหม่รุ่นปี ๒๓ ผลัดที่ ๑ ซึ่งปรากฏว่า ร.ท. เฉลิม ฯ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างดียิ่งจนได้รับบำเหน็จ ๒ ชั้น ร.ท. เฉลิม ฯ ได้ใช้ความรู้ความสามารถและความเป็นผู้นำหล่อหลอมทหารใหม่ทั้ง ๓ ผลัด ดังกล่าวให้เป็นนักรบที่กล้าหาญเด็ด

เดี่ยว มีความเสียสละ และมีอุดมการณ์เพื่อประเทศชาติ กับมีความสำนึกในหน้าที่ของลูกผู้ชายที่จะต้องปกป้องและรักษาอธิปไตยของประเทศชาติเป็นอย่างสูง สิ่งที่กล่าวมานี้พิสูจน์ได้จากเมื่อกองพันที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๔ ได้จัดกำลังเข้าปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ในนามของกองพันทหารราบที่ ๓๔๔๔ ณ พื้นที่เขาค้อ–หนองแม่นา จ. เพชรบูรณ์ ตั้งแต่ ต.ค. ๒๓ จนถึงปัจจุบัน พลทหารทุกนายซึ่งเป็นกำลังพลส่วนใหญ่ของกองพันทหารราบที่ ๓๔๔๔ ได้ทำการสู้รบอย่างกล้าหาญ เสียสละ อยู่ในกรอบของระเบียบวินัย ทำให้การปฏิบัติของหน่วยเป็นไปอย่างได้ผล สามารถปฏิบัติภารกิจที่สำคัญและยากลำบาก ได้สำเร็จลุล่วงทุกครั้งทั้งนี้เพราะพลทหารเหล่านั้น ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีจาก ร.ท. เฉลิม ฯ โดยแท้

ในการปฏิบัติการรบที่เขาค้อ–หนองแม่นา ถึงแม้ว่า ร.ท. เฉลิม ฯ จะปฏิบัติหน้าที่รองผู้บังคับกองร้อย ฯ ซึ่งมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับงานธุรการและส่งกำลังบำรุงของกองร้อย แต่ ร.ท. เฉลิม ฯ ก็ได้ร่วมการนำหน่วยเข้าสู้รบที่สำคัญ ๆ และยากลำบากพร้อมกับผู้บังคับกองร้อย ฯ แทบทุกครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อ ๘ เมษายน ๒๕๒๔ ร.ท. เฉลิม ฯ ได้ทำหน้าที่แทน ผู้บังคับกองร้อยทหารราบที่ ๔๔๑ ซึ่งเดินทางไปราชการข้าพเจ้าในฐานะผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓๔๔๔ ได้สั่งการให้กองร้อยของ ร.ท. เฉลิม ฯ รับผิดชอบในการตัดเส้นทาง และค้นหากำลัง กับค้นหาที่ซ่อนเสบียงอาหารของ ผกค. ในพื้นที่ บ. หนองแม่นา ร.ท. เฉลิมได้นำหน่วยของตนปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งอย่างได้ผล สามารถค้นพบและทำลายเสบียงอาหารของ ผกค. เป็นจำนวนมาก คือได้ข้าวเปลือกประมาณ ๑๐ เกวียนและสามารถตัดเส้นทางได้สำเร็จตามแผน และในขณะที่ปฏิบัติตามคำสั่งต่อไปนั้น หน่วยได้ปะทะกับ ผกค. อย่างรุนแรง

ร.ท. เฉลิม ฯ ได้นำหน่วยในการต่อสู้อย่างกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว จนตนเองถูกสะเก็ดระเบิดที่ศีรษะและลำตัวเสียชีวิตทันทีในระหว่างที่หน่วยของ ร.ท. เฉลิม ฯ กำลังปะทะกับ ผกค. อยู่นั้น ข้าพเจ้าได้รับฟังการสั่งการในการสู้รบอย่างห้าว-หาญ เด็ดเดี่ยวต่อผู้ใต้บังคับบัญชาของ ร.ท. เฉลิม ฯ เพื่อเข้าทำการต่อสู้กับศัตรูทางวิทยุสนามอยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งสิ้นเสียงสั่งการของ ร.ท. เฉลิม ฯ

การสูญเสีย ร.ท. เฉลิม ฯ ในการสู้รบวันนั้น นำความเศร้าสลดและเสียใจมาสู่ข้าพเจ้าและทหารทุกนาย เป็นอย่างยิ่งนับเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญของกองพันทหารราบที่ ๓๔๔ ข้าพเจ้าได้รับทราบว่าผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้นในกองทัพบก ตลอดจนผู้ที่ได้รับทราบการสูญเสียครั้งนี้ต่างก็มีความเศร้าสลดและเสียใจมากเช่นกัน กองทัพบกจะต้องบันทึกเหตุการณ์และผลงานของ ร.ท. เฉลิม ฯ ไว้ในประวัติการรบของกองทัพไทยอย่างแน่นอน การเสียชีวิตของ ร.ท. เฉลิม ฯ ครั้งนี้ย่อมนำความเศร้าโศรกเสียใจมาสู่บิดา มารดา ภรรยา บุตร และญาติพี่น้องเป็นอย่างมากซึ่งข้าพเจ้าและทหารในกองพันทหารราบที่ ๓๔๔ ขอแสดงความเสียใจด้วยอย่างจริงใจไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่งด้วยและขอให้ท่านที่กล่าวแล้ว จงคลายความโศรกเศร้าเสียใจ ทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว ร่วมกันแสดงความยินดีที่ ร.ท. เฉลิม ฯ ได้ประกอบกรรมดีไว้ ได้เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อประเทศชาติอันเป็นกุศลกรรมที่สูงสุด ไม่มีกุศลใดจะเปรียบได้ และขอให้ร่วมกันตั้งจิตอธิษฐานให้ดวงวิญญาณของ ร.ท. เฉลิมฯ จงได้รับรู้กุศลสูงส่งที่ตนเองได้ประกอบไว้ และจงไปสู่สัมปรภพเถิด

พ.ท. หาญ เพไทย

ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๔

(รองผู้บังคับการกรม ทหารราบที่ ๔)

แด่ ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

นับแต่วันแรกที่ได้เข้ามาใน ร. ๔ พัน ๔ เมื่อ ๓ ปีมาแล้ว ในตำแหน่งรองผู้บังคับกองพันและได้สัมผัสกับน้อง ๆ ที่จบออกมาจาก ร.ร. นายร้อยพระจุลจอมเกล้าใหม่ ๆ และได้เลือกมารับราชการในกองพันที่ ๔ นี้ ร.ต. เฉลิม สรรคประศาสน์ (ยศในขณะนั้น) เป็นนายทหารที่มีแววว่าจะเป็นผู้ที่ก้าวหน้าในอาชีพนี้ผู้หนึ่ง จากลักษณะท่าทางที่เงียบขรึมแต่จริงจังและจริงใจ มีความละเอียดรอบคอบสมกับเป็นผู้นำ การออกมาเป็นนายทหารใหม่นั้น จำเป็นที่จะต้องมีพี่เลี้ยงหรือผู้แนะนำ เพื่อให้สามารถปรับสภาพจากนักเรียนเป็นนายทหารสัญญาบัตรได้อย่างเหมาะสม ในฐานะพี่และผู้บังคับบัญชาได้เฝ้าดูอยู่ตลอดเวลา และผลก็ปรากฏว่า เฉลิม ได้รับการพิจารณาเลื่อนบำเหน็จ ๒ ชั้น ในปีนั้น พร้อมทั้งได้รับพระราชทานเลื่อนยศเป็น ร้อยโท พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคนในกองพันที่ ๔ รู้สึกดีใจและภูมิใจในความก้าวหน้าของเฉลิม จากนั้นก็ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งที่สูงขึ้นจนเป็นถึงรองผู้บังคับกองร้อย หากนับเวลารับราชการของเฉลิมแล้วเพียง ๓ ปีเท่านั้นจึงนับว่า เป็นผู้ที่มีความสามารถสูง พี่ ๆ หวังไว้ว่า เฉลิม จะเป็นลูก จปร. ที่แสดงออกถึงความเป็นผู้มีคุณค่าต่อกองทัพบกต่อประเทศชาติและเชิดชูเกียรติคุณของสถาบัน ด้วยผลงานมิใช่ด้วยการโอ้อวด เมื่อเฉลิมต้องมาปฏิบัติราชการสนามในพัน ร. ๓๔๔๔ ซึ่งต้องปฏิบัติงานเสี่ยงอันตรายในการรบเพื่อปราบ-ปรามและกวาดล้างผู้ก่อการร้ายคอมมูนิสต์ในพื้นที่เขาค้อหนองแม่นา แต่เฉลิม

ก็มิได้ท้อถอย กลับยิ่งมุมานะปฏิบัติงานจนได้รับคำชมและเป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับ

จนกระทั่งถึงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๔ ทุกคนในกองพันที่ ๔ และครอบครัวก็ได้รับข่าวที่สะเทือนใจ แต่ในอีกส่วนหนึ่งของความรู้สึก เฉลิมได้สร้างความคิดหรืออุดมการให้พวกเราทุกคนในกองพันที่ ๔ ในฐานะทหารอาชีพ เพื่อยึดถือเป็นแบบอย่างคือ ทหารเมื่อจะตายก็ควรตายในเครื่องแบบของทหารหรือนักรบเมื่อจะตายก็ควรตายในสนามรบ ดังคำปฏิญาณเมื่อมีสภาพเป็นนักเรียนว่า "ตายในสนามรบเป็นเกียรติของทหาร" ฉะนั้นการจากไปของเฉลิม ครั้งนี้เป็นการสร้างเกียรติประวัติให้กับตนเอง ให้กับวงค์ตระกูลและประเทศชาติอย่างยิ่ง สมกับที่เป็นชายชาติทหารที่กองพันที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๔ จะต้องจารึกวีรกรรมไว้เป็นแบบอย่างสืบไป

พันโท เจริญ เนตรแพ
ผู้บังคับกองพันที่ ๔ กรมทหารราบที่ ๔

หนองแม่นา

แด่นักรบผู้กล้าฯ และบรรพบุรุษ

เราได้ทำงานร่วมกันมาตั้งแต่จบจาก จปร. โดยที่แป๊ะได้ทำหน้าที่ ผบ.มว. จนกระทั่งเป็นรอง ผบ. ร้อย. อย่างสมบูรณ์และดีที่สุดเป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่นมาตลอดเวลาในยามที่หน่วยทหารของเราอยู่ในที่ตั้งปกติ และในยามที่อยู่ในสนามรบแป๊ะก็ได้ปฏิบัติหน้าที่ของนายทหารที่ดีเป็นตัวอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งเป็นที่ไว้วางใจของผู้บังคับบัญชามาโดยตลอด พี่ยังจำได้ดีว่าเมื่อวันที่ ๒๑ ก.พ. ๒๔ แป๊ะ, อ้วน, เจี๊ยบ, รวมทั้งตัวพี่ได้ยืนหยัดเคียงกันอยู่ ๔ คน ปะทะกับฝ่ายตรงข้ามบีดท้าย ณ จุดอันตรายและคับขัน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาของเราทุกคนผ่านจุดนั้นไปยังพื้นที่ปลอดภัยก่อน โดยเราทั้ง ๔ คน อยู่เสี่ยงอันตรายเป็นชุดสุดท้าย เหตุการณ์วันนั้นติดตาตรึงใจและฝังอยู่ในจิตสำนึกของพวกเรา รวมทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเรายอมตายเพื่อให้ลูกน้องปลอดภัย วันต่อ ๆ มาพวกเราทุกคนก็ยังประพฤติและปฏิบัติเช่นนั้น จนเป็นที่กล่าวขวัญของผู้ใต้บังคับบัญชาทุก ๆ คน จนกระทั่ง วันที่แป๊ะพลาด พวกเราทุกคน น้ำตาตกด้วยความอาลัยอย่างสุดซึ้ง

วันนั้นแป๊ะสาดกระสุนเข้าใส่ข้าศึกอยู่เคียงข้างพี่ แต่วันนี้วิญญาณของแป๊ะอยู่ ณ ที่ใดขอให้รับรู้ไว้ด้วยว่าพี่รักและคิดถึง มูเซอดำ อยู่ทุกวันคืน จงอยู่อย่างเป็นสุขและสงบเถิด บรรพบุรุษของชาติผู้กล้า ซึ่งยอมเสียสละแม้แต่ชีวิต เพื่อ ชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ที่รักยิ่งและเทอดทูนของเรา

รักและระลึกถึงมูเซอดำ

ร.อ. สุคนธ์ เทพกุศล

ฝอ. ๓ พัน.ร. ๓๔๔๔

แด่นักรบกล้า.........ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

เฉลิมนามนักรบกล้า เกรียงไกร
สรรคบุคคลอื่นใด จะอ้าง
ประมวลสิ่งดีใด มากล่าวดีฤๅ
ศาสน์รักความดีสร้าง ชั่วฟ้าดินมลาย

ชายชาญชายชาติเชื้อ ทหารไทย
ชาญเก่งชาญเกินใคร จะสู้
ทหารเอกพระทรงชัย อาจเปรียบ นาพ่อ
กล้าฉกาจกว่าทุกผู้ แน่แท้ทวยหาญ

ขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์พ้อง แดนไกล
จงชุบช่วยอวยชัย แด่น้อง
สู่ส่งวิญญาณไป แดนทิพย์ เถิดนา
สุคติสัมปรายภพก้อง ตราบฟ้าสุดดิน

ด้วยความอาลัย

นิตยา เทพกุศล

คำไว้อาลัย ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์

พี่พบน้องครั้งแรก น้องอยู่ในเครื่องแบบนักเรียนเตรียมทหารใหม่ ด้วยท่าทางที่สุภาพ อ่อนโยน

พี่แนะนำและลงโทษ ตามแนวทางการปกครองของเรา

พี่รักน้องเหมือนน้องชาย ทั้งโดยสายเลือด และโดยเราเป็น "จปร."

เราเคยร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยกัน

เราในร้อย ร. ๔๔๑ รักน้อง อาลัยน้องเป็นอย่างมาก

เราในร้อย ร. ๔๔๑ ขอให้วิญญาณของน้องจงสู่สุคติ และคอยพิทักษ์ ครอบครัวของน้องรวมทั้งผู้ใต้บังคับบัญชาของเราด้วยเทอญ

ระลึกถึง "มูเซอดำ"

จาก แม้วดอย

ร.ท. ธันยวัตร ปัญญา

ผบ. ร้อย ร. ๔๔๑

เฉลิมน้องรัก ...

พี่ทุกคนยังจำได้นับแต่วันแรกที่น้องมารายงานตัวที่กองพัน ในคืนวันเลี้ยงต้อนรับ น้องได้เคยขอคำแนะนำทางการปฏิบัติงานในการรับราชการจากพวกพี่ ซึ่งพวกพี่เองทุกคนกล่าวได้ว่าในตอนนั้นมีประสพการณ์ในการรับราชการก่อนน้องเพียงปีเดียว พวกพี่ก็ได้ถ่ายทอดบางสิ่งบางอย่างที่พี่ได้ประสบมาซึ่งก็นับว่าเล็กน้อยเหลือเกิน จนเมื่อเราต่างมาทำงานด้วยกัน พวกพี่ทุกคนต้องยอมรับว่า เฉลิมเป็นนายทหารรุ่นน้องคนหนึ่งซึ่งมีความตั้งใจ ความเอาใจใส่และมีฝีมือในการทำงาน ไม่ด้อยกว่าใครแม้แต่รุ่นพี่เอง ถ้าหากจะกล่าวว่าอยู่ในระดับแนวหน้าของบรรดานายทหารใน ร. ๔ พัน ๔ ก็ไม่มีใครจะคัดค้านได้เลย

เมื่อพัน ร. ๓๔๔๔ เข้ามารับผิดชอบพื้นที่ในเขตเขาค้อ เฉลิมได้เคียงบ่าเคียงไหล่กับพวกเราทหารราบ จากพัน ร. ๓๔๔๔ ทุกคน ปฏิบัติการรุกคืบหน้าเพื่อยึดพื้นที่บนสันเขาค้อทั้งหมด อย่างทุ่มเททั้งชีวิตจิตใจ จนกระทั่งเขาค้อทั้งหมดตกเป็นของฝ่ายเราแล้ว น้องมีเวลาเพียงไม่กี่วันที่จะได้กลับไปกรุงเทพฯ เพื่อชื่นชมกับพยานรักของน้อง เวลาที่จะได้ใช้อย่างมีความสุขที่แท้จริง คือการได้อยู่พร้อมหน้าลูกและเมีย

๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๔ พวกเราทุกคนรับภารกิจสำคัญอีกครั้งหนึ่งตามแผนยุทธผาเมืองเผด็จศึกของ พตท. ๑๖๑๗ โดยการนำการยุทธเคลื่อนที่ทางอากาศ เพื่อเข้ายึดและทำลายสำนักทหารช่าง และ รร. การเมืองการทหารที่หมายอันเปรียบเหมือนหัวใจของ ผกค. ในพื้นที่นี้ อีกครั้งหนึ่งที่น้องได้

พิสูจน์ให้ผู้บังคับบัญชาพี่ ๆ เพื่อนและผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน เห็นว่า น้องเป็นชายชาติทหารที่แท้จริงด้วยความสำนึกในหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อชีวิตของทหารใต้บังคับบัญชาทุกคน เมื่อเข้าประจัญหน้ากับศัตรูแผ่นดิน

แผนยุทธการครั้งนี้ สำเร็จลงแล้ว ฝากแผลและความแค้นให้กับฝ่าย ผกค. อย่างแสนสาหัสแม้ว่าเฉลิมจะต้องจากเขาไป แต่การจากไปนั้นมีเกียรติ ควรค่าแก่การยกย่องอย่างสูงส่ง จากพวกเราที่เป็น "ลูก จปร." และคนไทยทั้งชาติ

ขอดวงวิญญาณของ ร.ท. เฉลิม สรรคประศาสน์ จงสู่สุคติ

จากพี่
ร.ท. เอนก อินทร์อำนวย
ร.ท. สมวุฒิ แตงสาขา
นายร้อย จปร. รุ่น ๒๔

อาลัยถึงพี่...

ยังจำได้ว่าเพิ่งไปเยี่ยมตุ๋มคลอดลูกที่ รพ. ศิริราช เดินหาตั้งนาน กว่าจะพบ แล้วเราก็ได้พบทั้ง ๒ คน คือพี่แป๊ะ, ตุ๋มและหลานสาวซึ่งเพิ่งเกิดมาดูโลก ดีใจมากที่พบแป๊ะเพราะต่างก็จากกันไปนาน แต่ก็คิดถึงและระลึกถึงอยู่เสมอว่าเรามีพี่ชายอยู่ที่ตาก เป็นนายร้อยโท เราเคยไปนอนที่บ้านพัก เคยดื่มกัน เคยแซวกัน พี่แป๊ะต้อนรับเราอย่างดี ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้ชายโสด ทำให้เราไม่ตะขิดตะขวงใจ และเราสบายใจมากตอนที่เราไปเยี่ยมหลานสาว ยังว่าหน้ากลม ๆ คล้ายพี่แป๊ะ แต่จมูกเหมือนตุ๋ม พี่แป๊ะบอกเราว่าผู้หญิง, ผู้ชายก็รักทั้งนั้น เราถามเรื่องการงานพี่แป๊ะบอกว่าต้องขึ้นเขาค้อ เรายังถามว่ามีคนตายหรือไม่ พี่แป๊ะตอบว่ามี ซึ่งตอนนั้นเราไม่ได้คิดอะไรเลย ได้แต่นึกสงสารทหารเพื่อนร่วมชาติ บัดนี้เรามาพบกับปัญหาซึ่งเกิดขึ้นกับเราเอง ให้รู้สึกเสียใจเป็นอย่างสูงสุด พี่แป๊ะเป็นคนดี ดีเกินกว่าที่เราจะเชื่อว่าชีวิตพี่แป๊ะดับไปแล้ว พี่แป๊ะพบกับความจริงในชีวิตแล้ว และในท้ายที่สุดพี่แป๊ะเป็นสุขแล้วชั่วนิรันดร ทิ้งไว้ซึ่งชื่อเสียง เกียรติยศ และคราบน้ำตา ของผู้ที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งต้องมีทุกข์อยู่ต่อไป เมื่อเรารู้เหตุ รู้ผลที่เกิดขึ้นแล้ว ขอให้เราระงับซึ่งสิ่งที่เป็นทุกข์เสีย เราก็จะมีชีวิตราบรื่น เพื่อต่อสู้กับอุปสรรคเพื่อหลานสาวที่เกิดมากำพร้าอยู่ต่อไป ขอให้ตุ๋มภูมิใจในความดีของพี่แป๊ะเถอะ ส่วนพวกเรา ขอให้ดวงวิญญาณของพี่แป๊ะจงสู่สุคติชั่วนิรันดร

สุวิทย์ ตุ้ยศิริ

เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๔ พ่อได้รับข่าวจากตุ๋มว่าแป๊ะได้เสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ลูกของพ่อเสียชีวิตทันที พ่อรู้สึกเสียใจมากในการจากไปอย่างกระทันหันของแป๊ะและพ่อก็ได้พยายามหักห้ามความเสียใจในขณะเดียวกันพ่อก็มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวของลูกเพราะแป๊ะได้เสียสละชีวิตของลูกเพื่อป้องกันประเทศชาติ พ่อถือว่าแป๊ะได้สร้างชื่อเสียงแก่ตัวของลูกรวมทั้งแก่วงค์ตระกูลของเราด้วย

พ่อจำได้ว่าครั้งสุดท้ายที่พ่อมีโอกาสพบและพูดคุยกับแป๊ะนั้นคือเมื่อเดือนมกราคม แป๊ะได้กลับมาพักพร้อมทั้งได้บอกพ่อด้วยว่า พ่อได้หลานคนแรกเป็นผู้หญิง มองดูท่าทีของแป๊ะในตอนนั้นมีความสุขเหลือเกินท่ามกลางพ่อ แม่ พี่ น้อง เมียและลูกไม่มีวี่แววเลยว่าแป๊ะจะจากไปเร็วถึงเพียงนี้ แป๊ะไม่เคยแพร่งพรายให้ทางบ้านได้รับรู้เลยว่างานที่รับผิดชอบอยู่นั้นหนักหรือเสี่ยงต่ออันตรายแค่ไหน จดหมายทุกฉบับที่เขียนส่งข่าวมาบอกแต่เพียงว่าลูกสบายดีทุกคนไม่ต้องเป็นห่วง แต่ในส่วนลึกแล้วพ่อก็อดที่จะเป็นห่วงแป๊ะไม่ได้และจนกระทั่งในที่สุดพ่อก็ได้รับข่าวร้ายว่าแป๊ะได้จากพ่อไปแล้ว

พ่อขอตั้งจิตอธิษฐานขอให้คุณความดีที่แป๊ะได้กระทำมาโดยตลอดรวมทั้งบุญกุศล ที่พ่อ แม่ พี่ น้อง เมีย ลูก รวมทั้งญาติมิตรได้บำเพ็ญให้จงเป็นผลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของลูก จงมีความสุข สงบ ในสัมปรายภพโน้นเทอญ

จากพ่อ

ประสิทธิ์ สรรคประศาสน์

ลูกจากแม่ไปครั้งนี้ เท่ากับว่าเอาหัวใจของแม่ไปด้วย จิตใจของแม่จะอยู่ใกล้ลูกตลอดไปจนกว่าแม่จะจากโลกนี้ไปเพื่อไปพบลูก ลูกของแม่จากไปเพื่อประเทศชาติเป็นการตายอย่างสมศักดิ์ศรีชายชาติทหาร ขอให้ผลบุญทั้งหลายที่ลูกสร้างไว้ในชาตินี้จงนำดวงวิญญาณของลูกสู่สุคติ ถ้าชาติหน้ามีจริงขอให้มาเกิดเป็นลูกของแม่อีก

แม่

ช่วงเวลาที่เราพี่น้องเติบโตมาด้วยกัน ด้วยอุปนิสัยที่อ่อนโยน โอบอ้อมอารี แป๊ะจึงเป็นที่รักของพี่น้องทุกคน เมื่อต่างคนต่างโตขึ้น แป๊ะได้เลือกวิถีชีวิตโดยการเป็นทหารอาชีพ พี่ก็ได้แต่ชื่นชมความสำเร็จของน้องอยู่อย่างเงียบ ๆ ทั้งที่ใจจริงแล้วไม่อยากสนับสนุนให้แป๊ะเป็นทหารเลย ในระยะหลังถึงแม้ว่าเราพี่น้องจะไม่ค่อยได้พบปะกันบ่อยนักเพราะต่างคนต่างก็มีครอบครัวที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าหากมีโอกาสแป๊ะก็มันจะส่งข่าวคราวมาถึงเราพี่น้องเสมอ ถึงได้รับรู้ว่าปีนี้แป๊ะต้องไปปฏิบัติราชการสนามอยู่ที่เขาค้อ จ. เพชรบูรณ์ ซึ่งทุกคนต่างก็เป็นห่วงแป๊ะมาก จนในที่สุดเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๔ พี่ก็ได้รับข่าวว่าแป๊ะจากเราไปเสียแล้ว จากไปในขณะที่แป๊ะกำลังมีชีวิตการงานที่ก้าวหน้า มีครอบครัวที่เป็นสุขและมีลูกที่น่ารัก ความตายไม่เคยปราณีใครเลยจริง ๆ

ท้ายที่สุดนี้พี่ขอให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์และกอรปด้วยคุณงามความดีของน้องจงไปสู่สุคติบนสรวงสวรรค์ และถ้าหากชาติหน้ามีจริงขอให้เรามาเกิดเป็นพี่น้องกันอีก

พี่เบิ้ม, พี่ปุ้ย, น้องตุ้ย

เคยเตรียมใจไว้อยู่เสมอว่า สักวันหนึ่งคงต้องพบกับเหตุการณ์อย่างนี้ แต่ไม่เคยคิดเลยว่าจะเกิดขึ้นเร็วนัก เร็วจนอยากจะคิดว่าที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียงฝันร้าย

แต่เมื่อเป็นความจริงที่ต้องยอมรับ หัวใจเหมือนจะแตกสลาย เกียรติยศ ความดี ความชอบทั้งหลายที่จะได้รับ ถึงแม้ว่าจะมากมายสักเพียงใดก็คงไม่มีค่าเทียบเท่า พี่ ซึ่งจากไปอย่างไม่มีวันกลับ

ขณะนี้มีแต่ความรู้สึก อ้างว้าง ว้าเหว่ ไม่ต่างอะไรเลยกับคนไร้มือไร้เท้า หมดหลักที่จะยึดเหนี่ยวใด ๆ ทั้งสิ้น

ไม่มีอีกแล้ว....ความสุข....หมดสิ้นแล้ว....สามีซึ่งเป็นสุดที่รัก....เป็นหลัก....เป็นหัวหน้าครอบครัว....เหลือแต่ตัวเรากับลูก....ลูกกำพร้า

พี่ จงหลับให้เป็นสุข อย่าห่วง กังวลใด ๆ ทั้งสิ้น ขออำนาจแห่งคุณความดีทั้งหลายที่ได้ทำมาตลอดชีวิต จงดลให้ดวงวิญญาณของพี่ จงสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ

ด้วยความอาลัยรัก

ตุ้ม

ตำรายาของ

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

อวย เกตุสิงห์ ผู้รวบรวม

ท่านอาจารย์ฝั้น อาจาโร, นอกจากจะเป็นที่เลื่องลือในด้านคุณธรรม ยังได้ชื่อว่ามียารักษาโรคที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่หลายขนาน และมีคนไปขอตำราหรือขอยาท่านเสมอ ๆ

ในเรื่องนี้พึงสังเกตว่าท่านไม่ได้ทำตัวเป็นหมอรักษาโรค ท่านไม่เคยประกาศว่าท่านรับรักษาโรค หรือมียาดี เป็นแต่ว่ามีใครมาขอ ท่านก็ให้ ถ้าไม่ขอ, ท่านก็เฉย ๆ เห็นว่าในใจของท่านก็คือความเมตตา กรุณาต้องการช่วยคนให้พ้นทุกข์เท่านั้น การที่ท่านมีชื่อเสียงในด้านนี้ขึ้นมา ก็เพราะเหตุการบังคับ แต่ไม่ว่าใครจะมาขอยาหรือขอให้ช่วยทุกข์ร้อนเรื่องอื่นใดก็ตาม, ท่านจะต้องให้ภาวนา "พุทโธ" ด้วยเสมอและให้ถือศีลตามฐานะข้อนี้แสดงว่าท่านอาศัยการสงเคราะห์เหล่านี้เพื่อเผยแพร่ธรรมะของพระพุทธเจ้า ไม่ต้องสงสัยว่าความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ส่วนตัวของท่านพระอาจารย์ที่ผู้ศรัทธามีอยู่ต่อท่านเป็นปัจจัยสำคัญมาก ในผลดีที่เกิดขึ้นดังนั้นแม้แต่ไม้จิ้มฟันของท่านก็มีผู้ขอเอาไปและใช้ได้ผล, จนเรียกกันว่า "ไม้หมอ"

เมื่อท่านถึงแก่มรณะภาพแล้วผู้รวบรวมตอนนี้ได้รับสมุดจดตำรายาของท่านพระอาจารย์มาจากท่านอาจารย์สุวัจน์ สุวโจเล่มหนึ่ง ท่านบอกว่ายังมี เล่มสีน้ำเงินอีก, แต่หาไม่พบ ในเล่มที่ได้มามีบันทึกตัวเขียนหมึกทั้งเล่ม

แต่เห็นได้ว่าไม่ใช่ลายมือพระอาจารย์ เป็นหลายคนเขียน เข้าใจว่า ท่านคงบอกให้พระหรือเณรจดไว้บางขนานอ่านไม่ค่อยออก เพราะลบเลือนด้วยความชื้น ได้คัดเลือกมาพิมพ์ไว้เป็นบางส่วน

หวังว่า ตำรายาเหล่านี้จะให้คุณประโยชน์แก่ผู้นำเอาไปใช้ ถ้าหากเวลาจะใช้จะนึกอธิฐานถึงท่านด้วยก็จะได้ผลดียิ่งขึ้น

๑. ยาแก้เจ็บท้องกระชัย มะนาวทั้งห้า (ราก, เปลือก, แก่น, ใบ, กิ่ง) ๑ แก่นขี้เหล็ก ๑ แก่นจำปาขาว ๑ หัวข่า ๑ เคลือตาปลา ๑ บอระเพ็ด ๓ ท่อน ประมาณท่อนละคือ หัวขิง ๑ เกลือดิบ ๑ สมอ ๑๕ ผล เสกพระเจ้าห้าพระองค์ใส่ด้วย เวลาต้มอย่าให้คลุกคลีในเตาไฟ คือไม่ให้ปิ้งและย่างอะไรต่ออะไรใส่เวลาต้มอยู่และไม่ให้เปลี่ยนดุ้นฟืน จากทางนี้ไปทางโน้น ต้มกินหายแล

๒. ยาแก้ท้องขึ้นมาก เมล็ดพริกไทย ๑ บาท ดีปลี ๑ บาท ขิง ๑ บาท กระเทียม ๑ บาท บอระเพ็ด ๑ บาท (ต้ม) เวลาลมเดินไม่สะดวกกินหายดีแล

๓. ยาอายุวัฒนะ ให้จัดยา ๑๒ อย่างต่อไปนี้อย่างละเท่า ๆ กัน มี สมอ, บอระเพ็ด, แก่นตูมตัง มะขามป้อม, ขมิ้นชัน, ข่า, แก่นมะตูม, พริก, แก่นแดง, แก่นตุมกา, มะกรูด, เกลือ, แช่ไว้ในให้รับประทานแต่น้ำ

๔. ยาแก้เจ็บอก ให้เอาขิง ๑ ,กระเทียม ๑ ,พริกไทย ๑, ดีปลี ๑ เกลือ ๑ ใช้น้ำมะนาวเป็นน้ำกระสายกินดีแล

๕. ยาอ้วนพี ให้เอารากหนอนตายอยาก ๑ ชั่ง บอระเพ็ดยาวเท่า ๑ รอบศีรษะ ๑ ยาสองอย่างนี้ตำรวมกันแล้วคั้นเอาแต่น้ำ กรองให้ดี ตวง

ประมาณ ๑ ชั่ง แล้วเอาน้ำผึ้งตวงด้วยกัน เจ็ดวันหรือสามเดือน จึงรับประทานครั้งละ ๑ ถ้วยตะไล

๖. ยาแก้ไข้ตัวร้อน ให้เอาผักหนอก ๑, หญ้าไทร ๑, หินแห้ข้าว ๑, แช่กินดีนักแล

๗. ยาแก้บิด ตกมูกตกเลือด, ลงดำลงแดง, ลงท้องธรรมดา ให้เอาเทียนแดง ๑, เทียนดำ ๑ เทียนขาว ๑,เทียนตั๊กแตน ๑, เทียนข้าวเปลือก ๑, เอาอย่างละ ๑, บาทเท่ากัน เจาะผลทับทิมล้วงเอาเมล็ดออกเหลือไว้แต่เปลือก เอาเทียนเหล่านั้นใส่ลงไป ปิดให้ดี เผาไฟแกลบให้ดีแล้วเอามาตำเป็นผง ต้มเปลือกทับทิมเป็นน้ำกระสายละลายกินแก้บิดและท้องเสีย

๘. ยาแก้เลือดพื้นออก ให้เอารากเกียงปืน ๑, รากน้ำเต้าแล้ง ๑, รากบังมัง ๑, ต้มกินดีแล

๙. ยาแก้ไอสิบปี ถ้าเป็นโรคไอเรื้อรังอยู่มิรู้หายท่านให้เอา บุกรอ ๑, เกลือ ๑, หว้านเปราะ ๑, ขมิ้นอ้อย ๑, ขมิ้นชัน ๑, ขมิ้นขาว ๑, พริก ๑, ขิง ๑, กระเทียม ๑, กลอย ๑, เอาอย่างละเท่ากันตำเป็นผง ละลายน้ำผึ้งกินหายแล

๑๐. ยาแก้สะอึก ท่านให้เอาพริกไทย ๑, ขิง ๑, ไพล ๑, กระเทียม ๑, บดเป็นแท่งไว้ ละลายน้ำร้อยกินแก้สะอึกหายดีแล

๑๑. ยาแก้ไข้สั่น ท่านให้เอาดีปลี ๑, ลูกกระดอม ๑, รากผักเสี้ยนผี ๑,แก่นสะเดา ๑, แห้วหมู ๑, สะค้าน ๑, ขี้เหล็ก ๑, จันทร์ ๑, แก้ไข้สั่นต้มกินหายแล

๑๒. ยาทาขี้กลาก ท่านให้เอากำมะถัน ๑, ข่าย่างไฟ ๑, รากชุม-เห็ด ๑, บดให้ละเอียดแล้วเอาน้ำมันยาผสมทา ยาตัดรากให้เอารากชุมเห็ดดองกับน้ำสุรา กินเป็นยาตัดรากหายแล

๑๓. ยาแก้วัณโรค ให้เอาต้นสามควาย ๑, ต้นตีนจำ ๑, ต้มกินหายแล

๑๔. ยาแก้เสียงแหบแห้งเคลือ ให้เอาน้ำตาลกรวด ๑ ส่วน, น้ำตาลทราย ๑ ส่วน, น้ำตาลตะโหนด ๑ ส่วน, น้ำอ้อย ๑ ส่วน, น้ำเกลือ ๑ ส่วน, น้ำขิง ๒ ส่วน, น้ำใบเถาคัน ๒ ส่วน. น้ำมะขามเบียก ๔ ส่วน, เอาทั้งหมดใส่กะทะทองตั้งไฟเคี่ยวไปจนปั้นเป็นก้อนได้ ให้ทาลิ้นกินเนืองๆ แก้เสียงแหบ แห้ง เคลือ แก้เสมหะดีแล

๑๕. ยาแก้ฟกตามข้อ ให้เอาเล็บแมวฝนทา

๑๖. ยาแก้ขัดเจ็บปวดต่างๆ ให้เอารากไคร้หางทองหางนาคหนัก ๑๐๐, รากเสียวหางนาคหนัก ๑๐๐, รากเกล็ดลิ้นใหญ่หนัก ๑๐๐, ยาหัวหนัก ๕ บาท อ้อยดำหนัก ๕ บาท ต้มกินหายแล

๑๗. ยาแก้โรคเบาหวาน ให้เอากาฝากไม้หมากทัน, แก่นไม้หมากทัน, กาฝากไม้แดง, แก่นไม้แดง, มาต้มกินดีแล

๑๘. ยาแก้เลือดลม เอาขมิ้นหัวขึ้น ๕ บาท ว่านไฟ ๕ บาท หัวหญ้าแห้วหมู ๕ บาท, ผักหนอก ๕ บาท, บีปบีแดง ๕ บาท, น้ำนม ๕ แม่, ทำยาผงกินหาย

๑๙. ยากำลัง ยาหัว ๕ บาท, เมล็ดกล้วยตานีเท่าอายุ, บีปบีแดง ๕ บาท, ดีปลี ๕ บาท, บดละลายน้ำผึ้งทำเป็นลูกกลอนเท่าลูกพุทรา กินเช้าเย็นดีแล

๒๐. ยาบำรุงโลหิตสตรี ท่านให้เอารากชะพลู ๑, ผลชะพลู ๑, เจตมูลเพลิง ๑, ว่านน้ำ ๑, ผักส้มบ่อย ๑, เมล็ดสลอด ๑, หัศคุณเทศ ๑, ยาทั้งนี้เอาอย่างละ ๑ บาท, เปล้าน้อย ๙ บาท, พริกไทยล่อน ๓ ตำลึง, กระเทียม ๒ ตำลึง, หัวดองดึง ๑ บาท ทำให้เป็นจุณ, ละลายด้วยน้ำผึ้งก็ได้ หรือจะแช่สุราผึ่งไว้ในข้าวเปลือกกินแก้สารพัดโรค, โลหิตเน่า โลหิตร้ายทั้งปวง แก้เสมหะ, ริดสีดวงผอมเหลืองก็ได้ ดีทุกประการแล

สุวภา สรรคประศาสน์
ผู้เรียบเรียงคัดลอก

พระประจำวันเกิด

วันอาทิตย์ "ปางถวายเนตร"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ ทรงประทับยืนเพ่งพระเนตรดูพระบัลลังก์และต้นโพธิ์ อันเป็นสถานที่ ๆ พระองค์ทรงบรรลุมรรคผลแห่งพระบารมีตลอดสัปดาห์ โดยไม่กระพริบพระเนตรเลย

ท่านที่เกิดวันอาทิตย์ควรหาพระปางถวายเนตรไว้บูชา เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป มีคาถาที่นิยมสวดอย่างย่อ ๆ คือ อะ วิช สุ นุต สา นุต ติ อะ (นารายณ์แปลงรูป) ๖ จบ

วันจันทร์ "ปางห้ามญาติ"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์เมื่อทรงเสด็จไปห้ามเจ้านครศากยะ และโกลิยะพระญาติสนิทซึ่งเกิดพิพาทกันด้วยเรื่องน้ำ

ท่านที่เกิดวันจันทร์ควรหาพระปางห้ามญาติไว้บูชา เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป คาถาย่อที่นิยมสวดใช้ อิ ระ ชา คะ ตะ ระ สา อิ (กระทู้ ๗ แบก) ๑๕ จบ

วันอังคาร "พระปางไสยาสน์"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ ทรงบรรทม ด้วยนมัสการเรียกว่า "อนุฏฐานไสยาสน์" ท่านที่เกิดวันอังคารควรหาพระปางไสยาสน์ไว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป คาถาที่นิยมสวดคือ ติ หัง จะ โต โร ถิ นัง ติ (ฝนแสนห่า) ๘ จบ

วันพุธ "ปางพระอุ้มบาตร" (วันพุธกลางคืนนิยมใช้ปางป่าเลไลย์)

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ทรงเสด็จออกบิณฑบาตรโปรดเวไนยสัตว์ ท่านที่เกิดวันพุธควรหาพระปางอุ้มบาตรไว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลต่อตนเองและครอบครัวต่อไป พระคาถาย่อที่นิยมใช้สวดบูชาคือ บี สัม ระ โล ปุ สัต พุท บี (นารายณ์เกลื่อนสมุทร) ๑๗ จบ

วันพฤหัสบดี "พระปางตรัสรู้หรือปางสมาธิ"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญเพียรภาวนาทางสมาธิจิตจนตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาน

ท่านที่เกิดวันพฤหัสบดี ควรหาพระปางตรัสรู้หรือปางสมาธิไว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว พระคาถาที่นิยมใช้คือ ภะ สัม สัม วิ สะเท ภะ ภะ (นารายณ์ขว้างจักรตรึงไตรภพ) ๑๙ จบ

วันศุกร์ "พระปางรำพึง"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ ทรงประทับยืนรำพึงถึงพระ-ธรรมที่ทรงตรัสรู้ เพื่อสั่งสอนแก่เวไนยสัตว์ต่อไป

ท่านที่เกิดวันศุกร์ควรหาพระปางรำพึงไว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป พระคาถาที่ใช้สวดคือ วา โธ โน อะ มะ มะ วา วา (ตวาดฟ้าป่าหิมพานต์) ๒๑ จบ

วันเสาร์ "พระปางนาคปรก"

เป็นพระจริยาวัตรของพระพุทธองค์ ประทับนั่งสมาธิเสวยวิมุตติสุขตลอด ๗ วัน ใต้ร่มไม้มุจลินทร์บนวงขนดของพระยานาค

ท่านที่เกิดวันเสาร์ ควรหาพระปางนาคปรกไว้บูชาเพื่อเป็นศิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัวต่อไป พระคาถาย่อที่ใช้สวดคือ โส มา ณะ กะริถา โธ โส (นารายณ์ถอดจักร) ๑๐ จบ

เมื่อได้พระประจำวันเกิดแล้ว ควรตั้งให้ถูกทิศทางเพื่อให้เกิดศิริมงคลอย่างแท้จริง ขอเสนอทิศต่าง ๆ ที่จะหันพระพักตร์ไปดังนี้–

๑. ตั้งหันพระพักตร์ไปทางทิศอิสาน เป็นทิศเศรษฐีจะร่ำรวยดีนัก (ถ้าตั้งพระแล้วอยู่เฉย ๆ ไม่ทำการงานสิ่งใด ไม่ร่ำรวยแน่)

๒. ตั้งหันพระพักตร์ไปทางทิศบูรพา เป็นทิศราชาจะใหญ่โตสมใจ

๓. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง อาคเณย์ ซึ่งเป็นทิศปฐม ท่านว่าไม่ค่อยดีแล

๔. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง ทิศทักษิน เป็นทิศจัณฑาล จะแสนเหนื่อยยาก

๕. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง ทิศหรดี เป็นทิศวิปฏิสาร จะเดือดร้อน

๖. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง ทิศประจิม เป็นทิศกาฬกิณี จะเดือดร้อน

๗. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง ทิศพายัพ เป็นทิศอุทัจจะ ผลงานไม่คงทน

๘. ตั้งหันพระพักตร์ไปทาง ทิศอุดร เป็นทิศมัฌิมาปฏิปทา เกณฑ์ปานกลางไม่ดี ไม่ชั่ว

การกำหนดเอาทิศใดให้ถือเอาเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ทางทิศตะวันออก (บูรพา) เป็นเกณฑ์ หรือจะอนุโลมเอาองค์พระประธานในโบสถ์วัดตามบ้านของท่าน พระประทานหันไปทางทิศใดก็ถือเอาทางนั้น อนุโลมได้

คู่มือปฏิบัติงาน
ศาสนพิธี
สังเขป

การทำกิจการงานทุกอย่าง ถ้าทำอย่างเป็นระเบียบย่อมน่าดู และเป็นเครื่องปลุกใจให้ได้รับความแช่มชื่นเบิกบาน หมู่ชนที่เจริญแล้ว จึงมีความนิยมในเรื่องระเบียบ และระเบียบที่นิยมทำกันจนเป็นธรรมเนียมจึงเรียกได้ว่า "พิธี"

ทุก ๆ ศาสนาต่างก็มีระเบียบที่จะพึงปฏิบัติ อันเกี่ยวแก่การบำเพ็ญกุศลในศาสนาที่ตนนับถือ เพราะฉนั้นระเบียบแห่งการบำเพ็ญกุศลในด้านศาสนา จึงเรียกว่า **ศาสนพิธี** และพิธีต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้น ก็เป็นไปต่าง ๆ กัน เพราะเป็นไปตามความเชื่อถือ ในด้านพระพุทธศาสนาของเราก็มีนิยมบำเพ็ญหรือประกอบพิธี เช่นการบำเพ็ญกุศลบางอย่าง นิมนต์พระบ้าง เชิญแขกผู้มีเกียรติมาประชุมบ้าง แล้วบำเพ็ญทาน ดังนี้เป็นต้น เมื่อปรารถนาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น ก็จัดประกอบพิธีบำเพ็ญกุศล เมื่อเป็นเช่นนี้ พิธีการบำเพ็ญกุศลในด้านพระพุทธศาสนา จึงมีมากอย่าง เมื่อรวมกล่าวโดยย่อคงมี ๒ คือ.—

๑. พิธีบำเพ็ญกุศล เกี่ยวแก่การมงคล เช่น โกนผมไฟ ตัดจุก แต่งงาน ทำบุญอายุเป็นต้น

๒. พิธีบำเพ็ญกุศลเกี่ยวแก่การตาย เช่น ทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิเป็นต้น

ในพิธีนั้น ๆ เมื่อจะประกอบขึ้นต้องให้มีระเบียบเป็นไปตามความนิยม การงานจึงจะลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อย

ในที่นี้ จักได้กล่าวถึงระเบียบวิธีที่จะปฏิบัติงานในพิธีนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติงาน

เมื่อจัดพิธีบำเพ็ญกุศลประเภทไหน เบื้องต้นต้องเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ และจัดกิจอื่น ๆ ให้เสร็จเรียบร้อย ตั้งแต่การนิมนต์พระเป็นลำดับไป

๑. **นิมนต์พระ** ควรเขียนเป็นฎีกา เพื่อท่านจะได้ถือไว้เป็นหลักฐานกันลืม ข้อความที่เป็นหลักนั้น ต้องแจ้งสถานที่, วัน, เดือน, ปีและเวลา พร้อมทั้งชื่อผู้นิมนต์ ถ้าเกี่ยวด้วยงานศพ ต้องแจ้งให้ชัดว่าเป็นศพของใคร ใครเป็นผู้จัดทำ พร้อมทั้งบอกชื่อ ยศ บรรดาศักดิ์ของผู้ตายนั้นด้วย ส่วนข้ออื่น ๆ ก็แล้วแต่ผู้นิมนต์จะพึงเขียนตามต้องการ แต่มีข้อที่ควรกำหนดจำถ้อยคำตามที่ได้นิยมใช้ถ้านิมนต์เกี่ยวด้วยการมงคล พึงกล่าว "เจริญพระพุทธมนต์" ถ้าเกี่ยวด้วยศพ พึงกล่าว "สวดมนต์อย่าให้สับสน ถ้านิมนต์ฉันอย่าพึงใช้ถ้อยคำที่ขัดกับวินัยบัญญัติ เช่น ออกชื่อ โภชนะว่า นิมนต์ฉันข้าวเป็นต้น การนิมนต์ออกชื่อโภชนะ เช่นนั้น เมื่อพระรับนิมนต์ ในเมื่อไม่มีสมัยที่ได้รับยกเว้นก็เกิดอาบัติ จึงควรใช้คำที่ควร เช่นนิมนต์รับอาหารบิณฑบาตเช้า เพล หรือนิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล ตามสมควร

จำนวนพระที่นิยมในพิธีนั้น ๆ มีกำหนดไม่รู้แน่นอนโดยสามัญ ๕, ๗, ๙, ๑๐, ๑๑ ในงานทั่วไปกับงานมงคลสมรสนิยมคู่ เช่น ๖, ๘, ๑๐ ส่วนในพระราชพิธีตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป เช่น ๑๐, ๒๐ เป็นต้น

อนึ่ง การนิมนต์พระในพิธีเกี่ยวแก่การมงคล โดยมากไม่นิยมการขอส่ง และไม่ถวายเป็นสังฆทาน มีอยู่บ้างแต่เป็นจำนวนน้อย เช่นบางท่านทำบุญอายุไม่ต้องการทำเป็นพิธีใหญ่ ก็ขอสงฆ์ไปถวายเป็นสังฆทาน ไม่มีการสวดมนต์เลี้ยงพระ

๒. **จัดสถานที่** การงานที่เกี่ยวด้วยพิธี มีการเชื้อเชิญบรรดาญาติมิตรมาประชุมรวมเรียกว่าเชิญแขก เมื่อเป็นเช่นนี้ เรื่องสถานที่เป็นสิ่งสำคัญ ต้องจัดทำให้สะอาดหมดจดตามสมควร ถ้าสามารถจัดตกแต่งด้วยเครื่องประดับตกแต่งอีกก็ได้ เมื่อไม่สามารถก็เพียงแต่ปัดกวาดถู ให้ดูสะอาดตา เก็บงำสิ่งของ อย่าทิ้ง ไว้ให้เกะกะกีดขวาง หรือนำเข้าจัดไว้เป็นระเบียบเป็นต้น

อนึ่ง ในบางแห่งมักนิยมการขึงม่านข้างฝาด้วย แท้จริงในเรื่องการขึงม่านข้างฝานั้น พึงทราบว่าไม่จำเป็นต้องขึงเสมอไป คุณค่าของการขึงม่าน ก็ดูเหมือนเป็นเพียงบังสิ่งไม่สะอาดตามข้างฝาเท่านั้น ถ้าเมื่อฝาสะอาดดีแล้วก็ไม่จำต้องขึง เพราะการขึงม่านบังหลังในบางแห่งกลับปิดช่องลมให้อบอ้าว บางคราวปิดทางแสงสว่างที่จะเข้าให้มืด ไม่โปร่ง

การจัดทำสถานที่ให้สะอาดงดงาม ถือกันว่าเป็นมงคล และต้อนรับสิ่งเป็นมงคล ต้อนรับแขกผู้มาในงาน

๓. **ปูลาดพื้นสถานที่** พึงจัดปูลาดพื้นด้วยเครื่องปูลาด เช่นพรมหรือเสื่อตามสมควร เพื่อเป็นที่รับแขกที่มาในงาน การปูลาดไม่ใช่เพียงปูพอให้เต็มไปเท่านั้น ต้องมุ่งถึงความเหมาะสมและความสวยงามด้วย ถ้า

เครื่องปูลาดมีมาก สามารถปูให้เต็มสถานที่ประกอบพิธีได้ ก็ปูให้เต็ม พึงเลือกคัดดูสีสัณฐานลวดลาย และขนาดให้พอเข้ากันได้ ปูลำดับกันไป แต่มีข้อที่ควรกำหนดไว้คือ การปูลาดตรงที่ต่อต้องให้ **ด้านสูงทับด้านต่ำอย่าให้ด้านต่ำทับด้านสูง** ทางไหนสูง ทางไหนต่ำ ให้กำหนดทางด้านพระพุทธรูปและพระสงฆ์ประดิษฐานอยู่เป็นด้านสูง เพราะตามความนิยมโดยทั่วไป เกี่ยวด้วยการคารวะกัน ผู้ใหญ่นั่งสูงกว่าผู้น้อย ผู้น้อยไม่นั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ พระก็ยังต้องนั่งตามลำดับอาวุโส คือพรรษาที่สูงและต่ำตามลำดับกันไป และยังมีข้อห้ามอยู่อีกว่า ห้ามพระผู้มีพรรษาสูง ซึ่งเรียกว่าพระเถระ นั่งห้ามอาสนะ คือนั่งเสียในลำดับที่ต่ำ พระผู้น้อยไม่อาจไปนั่งในที่สูงได้ และต่ำลงไปอีกก็ไม่มีที่นั่ง ชื่อว่าเป็นการปิดกั้นที่นั่งกันอยู่ในตัว และปรับอาบัติแก่ผู้น้อย ซึ่งนั่งในลำดับที่สูงกว่าพระผู้ใหญ่ เว้นไว้แต่จะได้รับอนุญาต แม้ในคฤหัสถ์ที่มีจรรยาอันดีงาม ก็ยังนิยมการนั่ง การเดินเป็นไปตามลำดับผู้ใหญ่ผู้น้อยเช่นเดียวกัน การปูลาดถ้าใช้ผืนต่ำซ้อนทับผืนอยู่ด้านสูง ผู้ที่นั่งในด้านต่ำก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นการปูลาดจึงควรระวังให้มาก ถ้าเครื่องปูลาดมีน้อยจะใช้ปูเป็นแห่งๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

๔. **ปูลาดอาสนะพระสงฆ์** เมื่อได้ปูลาดพื้นเสร็จเรียบร้อยแล้ว พึงปูลาดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่นั่งในพิธี นิยมนั่งเรียงเป็นแถว ไม่ใช่นั่งเป็นหมู่ จึงต้องลาดอาสนะให้ยาวไปเป็นแถวตามต้องการ กะให้พอเหมาะกับพระที่จะนั่ง อย่าให้ห่างกันจนเกินไป หรือเบียดเสียดจนเกินควร ดูแต่เพียงพอเหมาะพอสบาย

อาสนะพระสงฆ์ พึงลาดทับลงบนอาสนะของคฤหัสถ์ อย่าให้

เครื่องลาดที่คฤหัสถ์นั่ง ทับอยู่ข้างบน เพราะถ้าทับอยู่ข้างบน เมื่อนั่งลง ก็ชื่อว่านั่งสูงกว่าพระสงฆ์ ขาดคารวะในพระภิกษุสงฆ์ หรืออาสนะที่ใหญ่หรือยาวผืนเดียวกัน ให้พระนั่งในเอกเทศข้างหนึ่ง แม้เช่นนี้คฤหัสถ์ขึ้นนั่งร่วมอยู่ด้วยก็ไม่ควรชื่อว่าขาดคารวะเช่นเดียวกัน ถ้าหากหญิงขึ้นนั่งอยู่บนอาสนะนั้นด้วยพระก็ต้องอาบัติ เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามพระภิกษุนั่งอาสนะเดียวกับหญิง แม้ว่าเป็นผืนใหญ่หรือยาวเท่าไรและนั่งไม่ใกล้กัน ก็ยังชื่อว่านั่งอาสนะเดียวกัน เพราะฉะนั้น การจัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ จึงควรให้เป็นคนละส่วนกับคฤหัสถ์ เมื่อปูอาสนะของคฤหัสถ์แล้ว ควรปูอาสนะพระสงฆ์ให้ห่างออกไปเสียอีกส่วนหนึ่ง เว้นช่องว่างเล็กน้อยอย่าให้เกี่ยวกัน ถ้าเป็นเครื่องปูลาดที่กว้างใหญ่จะทำเช่นนั้นไม่ได้ พึงใช้อาสนะอื่นปูทับลงข้างบน ตามที่นิยมกันมักใช้ผ้าขาวหรือผ้าสีอื่น ๆ ก็ได้ ปูลาดทับลงข้างบนทำเช่นนี้ก็ชื่อว่ามีอาสนะคนละผืน ไม่ต้องร่วมกันกับคฤหัสถ์ ถ้าจัดให้งดงามตากว่านี้ เมื่อลาดผ้ายาวลงไปผืนหนึ่งแล้ว พึงปูอาสนะเล็ก ๆ นั่งเฉพาะองค์ทับลงอีกชั้นหนึ่งเช่นนี้ดีและดูงามด้วย ชื่อว่าเป็นการแสดงคารวะด้วย แม้ใคร ๆ จะขึ้นไปนั่งบนอาสนะ นอกจากที่พระสงฆ์แล้วย่อมไม่ขัดสน เมื่อลาดอาสนะเสร็จแล้วถ้ามีหมอนอิงก็ตั้งพิงไว้ด้านหลังเฉพาะองค์ ๆ ที่กล่าวมานี้เป็นการจัดรับรองพระสงฆ์และแขกนั่งกับพื้น เมื่อจัดนั่งกับพื้นไม่ควรนำเก้าอี้นั่งรับแขกมาตั้งในบริเวณนั้น เว้นแต่ตั้งเก้าอี้ไว้ในที่ต่ำกว่า เพราะถ้าพระสงฆ์นั่งอยู่กับพื้นคฤหัสถ์ขึ้นนั่งอยู่บนเก้าอี้ ถือกันว่าเสียมารยาทที่ดีงามอย่างยิ่ง ขาดคารวะในพระสงฆ์ เท่ากับเป็นการหมิ่นพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ต่ำหรือเลว จึงควรระวังให้มาก

สถานที่ที่ทำพิธีจัดรับแขกด้วยเก้าอี้ อาสนะพระสงฆ์ก็ต้องยกเป็น

อาสน์สงฆ์ขึ้นให้มีความสูงกว่าเก้าอี้ หรือเสมอกันจึงควร แต่จะให้พระนั่งเก้าอี้ห้อยเท้าสวดมนต์ไม่ควรเพราะดูไม่งาม และเรื่องของพระนิยมนั่งราบ การยกอาสน์สงฆ์ให้พระนั่ง แม้จัดรับแขกนั่งกับพื้นก็มีนิยมกันอยู่เหมือนกัน

๕. **จัดเครื่องรับรอง** เมื่อจัดที่ปูลาดอาสนะเสร็จแล้ว พึงจัดเครื่องรับพระแขกต่อไป ตามประเพณีนิยมของไทย เครื่องรับรองมีมากอย่าง จักกล่าวเฉพาะที่เป็นหลักใหญ่ ๆ เมื่อสามารถอย่างไร พึงจัดตามความประสงค์

เครื่องรับรองพระหรือแขกทั่ว ๆ ไป มีกระโถน ที่น้ำเย็น ที่น้ำร้อน หมากพลูหรือบุหรี่ จัดใส่ภาชนะไว้ หรือน้ำดื่ม ก็ควรจัดเตรียมไว้ในส่วนที่สำหรับรับพระ สิ่งที่ไม่ควรให้ขาด คือกระโถนและที่น้ำ แม้ในด้านพิธีกรรมของสงฆ์ ในเรื่องน้ำก็ขาดไม่ได้ เช่นก่อนที่จะทำสังฆกรรมมีสวดปาฏิโมกข์เป็นต้น ท่านก็ให้เตรียมตั้งน้ำใช้น้ำฉันไว้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ควรให้ขาดเมื่อจัดเสร็จแล้วพึงนำไปตั้งไว้ตามที่จัดเฉพาะองค์ อย่ารวมกันถ้าไม่สามารถเพราะภาชนะไม่พอ บางสิ่งบางอย่างจะใช้ ๒ องค์ต่อ ๑ ที่ก็ได้ เช่นกระโถน หมากพลูหรือบุหรี่ ส่วนน้ำต้องจัดจำกัดเฉพาะองค์จะใช้รวมกันไม่ได้ เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามดื่มร่วมบริโภคร่วมในภาชนะเดียวกัน ส่วนหมากพลูหรือบุหรี่เป็นชิ้นหรือเป็นส่วนอยู่แล้ว เมื่อต้องการหยิบมาเฉพาะส่วน ไม่ชื่อว่าบริโภคร่วมภาชนะเดียวกัน

การจัดตั้งเครื่องรับรองพระสงฆ์นั้น ให้ตั้งกระโถนที่น้ำเย็นที่หมากหรือบุหรี่ ทางด้านขวาของพระสงฆ์ให้เรียงเป็นลำดับกัน คือตั้งกระโถนไว้ด้านใน ถัดออกมาที่น้ำเย็น ถัดออกมาที่หมากพลูหรือบุหรี่ ตั้งกระโถนให้

เป็นหลักเสียก่อน อย่าให้ล้ำไปด้านหลังมากนัก อย่าให้ล้ำออกนอกมากนัก แนวด้านหน้าของหมอนอิงนั้นพอเหมาะ แล้วจึงวางที่น้ำเย็น หมากพลูหรือบุหรี่ ถัด ๆ กันออกมา อย่าให้สนกันและอย่าวางให้ห่างกันนักชิดกันนัก ดูระยะแต่พองาม และต้องดูแถวให้ตรงกันทั้งด้านขวางและด้านยาว อย่าให้แถวคดไปคดมาไม่น่าดู น้ำร้อนหรือน้ำดื่ม เมื่อพระเข้านั่งที่แล้วจึงถวาย

ส่วนเครื่องรับรองแขกคฤหัส พึงจัดตามประเพณีนิยม เช่นมีน้ำร้อน น้ำเย็นหรือน้ำดื่มพอสมควรจัดรวมตั้งไว้เป็นที่ ๆ ก็ได้ ถ้าเป็นแขกผู้ใหญ่ควรจัดให้เฉพาะที่ ถ้าแขกมากเกรงจะไม่ทั่วถึง พึงจัดใส่ภาชนะไปให้เป็นคราว ๆ

๖. **จัดเครื่องบูชาและตั้งพระพุทธรูป** เครื่องบูชาตามที่นิยมใช้กันอยู่นั้น มีหลายอย่างต่าง ๆ กัน เช่น ม้าหมู่ โต๊ะชั้น โต๊ะเดี่ยว จัดเครื่องสักการะมากบ้างน้อยบ้าง เป็นไปตามความเหมาะสม เป็นไปตามฐานะและพิธีใหญ่หรือเล็ก หรือตามความสามารถที่จะจัดได้ เครื่องสักการะที่เป็นหลักมี ๓ อย่างคือดอกไม้ ธูป เทียน ที่ใช้ตั้งบูชาบนโต๊ะอย่างน้อย ๕ ที่ คือดอกไม้ ๒ ที่ เทียน ๒ ที่ ธูป ๑ ที่ ธูปปักเพียง ๓ เล่มพอ เทียนธูปที่ปักไว้สำหรับจุดบูชา ควรชุบน้ำมันที่ไส้เทียนและที่ปลายธูปสักเล็กน้อยก่อน เพื่อจุดง่าย และน้ำมันที่ชุบนั้น น้ำมันยางเป็นดีกว่าอย่างอื่น แต่อย่าให้มากเกินไป

สำหรับในเรื่องเครื่องบูชาหรือเครื่องสักการะนี้ ไม่สู้แน่นอน ให้พิจารณาดูตามควร ข้อสำคัญมีอยู่ก็คือให้เป็นสิ่งที่เหมาะสมแก่ความที่จะตั้งพระพุทธรูปและที่บูชา ถ้าพิธีใหญ่เชิญแขกมาก จะจัดเครื่องบูชานิดหน่อยดูไม่งาม ในเรื่องพิธีพระ สำคัญอยู่ที่เครื่องบูชาถ้าจัดไม่น่าดูก็ไม่เป็นที่ส่งเสริมเชิดชูเกียรติ์หรือสง่าราศี แม้จะจัดงานให้ใหญ่โตอย่างไรก็ไม่น่าดู

เครื่องบูชา ควรตั้งไว้ด้านขวาของพระสงฆ์ แต่ถ้าสถานที่ไม่อำนวย ตั้งไว้ด้านซ้ายก็ได้ การตั้งต้องพิจารณาให้เหมาะสมแก่สถานที่ อย่าให้ใกล้ชิดกับทางที่จะต้องใช้เดินผ่านไปมา อย่าให้ขัดกับที่รับแขกควรจะตั้งผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปทางไหน ? ข้อนี้มีความนิยมต่าง ๆ กัน บางแห่งตั้งผันพระพักตร์ไปตามแนวพระสงฆ์นั่ง บางแห่งผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาดูตามความเหมาะสมแล้ว ผันพระพักตร์ไปตามพระสงฆ์ดีกว่า สมมติว่าเป็นประมุขคือเป็นหัวหน้า และการตั้งพระพุทธรูปบูชา ก็เพื่อให้เจ้าของงานบูชาผันพระพักตร์ทางเดียวกันกับพระสงฆ์ สะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าตั้งเครื่องบูชาสกัดหัวแถว ผันพระพักตร์พระพุทธรูปไปตามแถวพระสงฆ์ไม่

สะดวกแก่การจุดเทียนธูปและกราบไหว้ ถ้าสถานที่ไม่เหมาะแม้จะตั้งเลื่อนห่างจากแถวพระสงฆ์ก็ได้ ถ้าห่างออกมาไม่เข้าลำดับแถบ จักตั้งผันพระพักตร์ไปตามแถวพระสงฆ์ก็ได้เพราะสะดวกในการจุดเทียนธูปและกราบไหว้เหมือนกัน มีข้อที่ควรกำหนดก็คือ เมื่อผู้บูชากราบพระพุทธรูป อย่าต้องให้ให้หันหลังให้พระสงฆ์ เมื่อจัดตั้งโต๊ะเครื่องบูชาเสร็จแล้วควรมีพรมเล็ก ๆ หรือผ้าก็ได้ ปูไว้หน้าโต๊ะผืนหนึ่ง ไม่ใช่สี่เหลี่ยมชนิดสี่เหลี่ยมผืนผ้าปูด้านยาวพุ่งตรงออกมาจากโต๊ะเครื่องบูชาไม่ใช่ขวางหน้าโต๊ะ เป็นที่สำหรับกราบ (ถ้าเจ้าของงานเป็นชั้นเจ้า ต้องมีผ้าเขียวสี่เหลี่ยม หรือสี่เหลี่ยมรีขนาดผ้าเช็ดหน้าปูทับไว้อีกผืนหนึ่ง) ผ้าปูสำหรับกราบหน้าโต๊ะนี้ ถ้าชั้นสูงชั้นผู้ใหญ่ไม่ควรให้ขาด

พระพุทธรูปที่นำมาประดิษฐานบนที่บูชา ในงานพิธีทั่วไปมักนิยม

ใช้พระพุทธรูปปางสมาธิหรือมารวิชัยไม่สู้จะนิยมพระยืน ถ้าเป็นงานทำบุญวันเกิดหรือทำบุญอายุ มักนิยมใช้พระประจำวันเกิดของเจ้าของงาน

๗. **ตั้งภาชนะน้ำมนต์** ภาชนะที่สำหรับใส่น้ำทำน้ำมนต์ มักนิยมใช้ครอบสำริดถ้าหาไม่ได้จะเป็นครอบทองเหลือง ทองแดงก็ได้ ถ้าไม่มีครอบใช้บาตรหรือขันก็ได้ ตามโบราณท่านนิยมใช้บาตรดิน แต่มาในบัดนี้บาตรดินหายาก แม้บาตรเหล็กก็ใช้กัน มีข้อจำกัดอยู่ว่า อย่าใช้เครื่องทองหรือเงินใส่น้ำสำหรับให้พระทำทำน้ำมนต์ เพราะเป็นของอนามาส พระจับต้องอาบัติ แต่ถ้านำมาใส่น้ำสำหรับผสมน้ำมนต์ไม่ห้าม เพราะไม่ได้เกี่ยวกับพระจะจับต้อง ถ้าต้องการน้ำมากเช่นในการตัดจุกหรือมงคลสมรส ควรใช้บาตรหรือหม้อน้ำมนต์ตั้งเพิ่มไว้อีก น้ำอย่าให้พร่องมากนัก ให้เต็มแต่ไม่ถึงล้น สิ่งต่าง ๆ ที่จะใส่ในหม้อน้ำมนต์ ตามในพระราชพิธีไม่นิยมใช้จึงไม่กล่าวในที่นี้

๘. **สิ่งต่าง ๆ ที่จะต้องเตรียมไว้ใช้ในพิธีมงคลนอกจากน้ำมนต์**

ก. **งานมงคล** โกนผมไฟ ตัดจุก ควรเตรียมสังข์โถปริก ใส่กระแจะ กรรไกร กรรบิด (มีดโกน) มงคล บางแห่งก็มีหญ้าแพรก ใบบัวหลวงหรือใบบอนสำหรับรองผมที่ตัดหรือโกนแล้วด้วย

ข. **งานมงคลสมรส** ควรเตรียมสังข์ มงคลคู่

ค. **งานขึ้นบ้านใหม่** ควรเตรียมโถปริกใส่กระแจะสำหรับเจิมประตูบ้าน ทรายใส่ภาชนะเช่นบาตรไว้เสร็จแล้วจักได้ใช้โรยรอบ ๆ บ้าน ซึ่งถือกันว่าเป็นมงคลและป้องกันภัยอันตราย

สิ่งเหล่านี้ ควรหาเตรียมไว้ และจัดโต๊ะไว้สำหรับตั้งโต๊ะหนึ่ง จะตั้งด้านขวาหรือด้านซ้ายของเครื่องบูชาตามแต่จะเหมาะ แล้วนำสิ่งที่เตรียมไว้นั้นใส่ภาชนะรวมตั้งบนโต๊ะนั้น ส่วนครอบสำหรับทำน้ำมนต์ เมื่อพระเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้วพึงนำไปตั้งไว้ที่ตรงหน้าพระที่ท่านจักเป็นผู้หยดเทียน

เทียนสำหรับทำน้ำมนต์ ควรใช้ขี้ผึ้งแท้ มักนิยมขนาดหนัก ๑ บาท หรือจะหย่อนบ้างเกินบ้างก็ไม่สู้จำกัดตายตัวนัก ติดประจำไว้ที่ภาชนะน้ำมนต์

เครื่องประน้ำมนต์ ควรใช้หญ้าคามัดเป็นกำแล้วตัดปลาย ตัดรากกะยาวประมาณ ๑ ศอก เพราะถือกันว่าเป็นหญ้ามงคล พระพุทธเจ้าเมื่อจะได้ตรัสรู้ ก็ประทับนั่งบนมัดหญ้าคา ซึ่งเรียกกันว่ารัตนะบัลลังก์ ในศาสนาพราหมณ์ ก็ถือว่าเป็นหญ้ามงคล เพราะเป็นหญ้าที่รองหม้อน้ำอมฤต ไม่ควรใช้อย่างอื่น เช่นใบมะยม เพราะใบมะยมมักถือกันว่าสำหรับประพรมไล่ผี ไม่ใช่มงคล

ถ้าเป็นงานมงคลทำบุญอายุ มักนิยมต่าง ๆ กัน มีพิธีโหรหรือพราหมณ์ด้วยบ้าง ไม่มีโหรหรือพราหมณ์แต่มีเครื่องบูชาเกี่ยวอยู่บ้าง เฉพาะที่ไม่มีโหรหรือพราหมณ์ ต้องเตรียมดังนี้

ถ้ามีการอาบน้ำ ต้องเตรียมสังข์สำหรับหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ด้วย และเทียนมงคลใช้ขี้ผึ้งแท้หนัก ๙ บาท ไส้ใช้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น พื้นมีความยาวรอบศีรษะเจ้าของเทียนมงคลนี้ใช้แทนเทียนชัย ๆ ด้วย เทียนมงคลให้เปลี่ยนใช้ไส้ ๓๒ เส้น ส่วนเทียนชัย ๆ ใช้ขี้ผึ้งแท้หนักเกินอายุของเจ้าของ ๑ บาท ไส้เกินอายุของเจ้าของ ๑ เส้น ให้มีความสูงเท่าตัวเจ้าของ เทียนชัย ๆ เวลาจุดแล้วต้องระวังอย่าให้ดับในระหว่าง ต้องจุดให้หมดเล่ม ถ้าดับใน

ระหว่าง มักถือกันว่าเป็นลางไม่ดีจึงต้องระวังให้มากโดยมากมักจะหาตู้เทียนแล้วจุดตั้งไว้ในตู้

เวลาจุด เมื่อพระเริ่มเจริญพระพุทธมนต์ถึงบทว่า (**พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ฯ**) จึงลงมือจุดเทียนชัย ฯ และเทียนมงคล ถ้าฤกษ์จุดเทียนชัย ฯ มี พึงจุดเทียนชัย ฯ ตามฤกษ์ ส่วนเทียนมงคลจุดดังกล่าวแล้ว

ถ้าทำปกติธรรมดา ก็จัดอย่างมงคลทั่วไป ๆ ที่นำมากล่าวไว้ ก็เพื่อให้ทราบเป็นเค้าเรื่องเท่านั้น

การทำบุญอายุ มีกำหนดวันดังนี้ คือ ถ้าเกิดในวันไหน ให้เจริญพระพุทธมนต์ในวันนั้น เช่นเกิดวันที่ ๕ พึงเจริญพระพุทธมนต์ในวันที่ ๕ เลี้ยงพระในวันที่ ๖ ถ้าทำงานวันเดียวก็เลี้ยงพระในวันที่ ๕ นั้น เพราะท่านถือวันเจริญพระพุทธมนต์เป็นวันสำคัญ

อนึ่ง ในพิธีทำบุญอายุตามที่นิยมมักมีพิธีทักขิณานุปทานหรือเปตพลีเสียก่อน คือทำก่อนจากเจริญพระพุทธมนต์ในวันเดียวกัน ก่อนเวลากันก็ได้ หรือทำเสียก่อนวันหนึ่งก็ได้ เป็นพิธีบำเพ็ญกุศลอุทิศให้บุรพชนที่ล่วงลับไปแล้ว มีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลแล้วกรวดน้ำอุทิศผล จะทำมากหรือน้อยก็แล้วแต่กำลัง

๘. **วงด้ายสายสิญจน์** สายสิญจน์ต้องใช้ด้ายดิบจับเป็น ๓ หรือ ๙ เส้นตามความนิยมมักเป็น ๙ เส้น ใช้ด้ายอย่างอื่น เช่น ด้วยกลุ่ม ด้ายฟอกเป็นต้น ไม่ควรในงานมงคลทั่วไปนิยมใช้วงทั่วบ้าน ตั้งต้นแต่พระพุทธรูปที่เครื่องบูชา แล้วเวียนไปทางขวาเป็นทักขิณาวัตต์ แล้วกลับมาบรรจบที่พระ

พุทธรูป พันไว้ที่พระหัตถ์หรือที่ฐานข้างบนของพระพุทธรูปอย่าพันกับองค์พระ จักแลดูเป็นมัดพระพุทธรูป จากพระพุทธรูปก็วงเครื่องต่าง ๆ ที่นำมาประกอบพิธีซึ่งตั้งไว้บนโต๊ะนั้นวงเวียนขวาเช่นเดียวกันแต่จงกำหนดดูว่าจะให้สายสิญจน์ลงทางไหน จึงจะไม่กีดกับกิจการที่จะทำในลำดับต่อไป วงเสร็จแล้วหาภาชนะรองกลุ่มสายสิญจน์ไว้ ส่วนหม้อทำน้ำมนต์รอไว้ให้พระวงก็ได้

สายสิญจน์ เมื่อวงแล้วต้องระวังให้มาก ห้ามการข้ามกราย จะยกสิ่งของข้ามหรือเอื้อมมือข้ามไม่ได้ทั้งสิ้น ห้ามทั้งพระและคฤหัสถ์ ถ้ามีความจำเป็นที่จะหยิบยกสิ่งของ ก็พึงยกสายสิญจน์ขึ้นก่อนแล้วลอดไปข้างล่าง

ถ้าเป็นมงคลโกนผมไฟหรือตัดจุก นิยมวงที่เด็กด้วย ในเวลาฟังพระเจริญพระพุทธมนต์ และเวลาตัดโกนตามแบบเก่าที่ทำกันตามชนบท มักวงไว้กับตัวเด็ก ถ้าเป็นเด็กหญิง เมื่อวงแล้วก็ไปพันไว้กับวัตถุอื่นแล้วจึงเอากลุ่มด้ายสายสิญจน์ถวายพระ วงอย่างนี้ไม่เหมาะเพราะบางคราว ผู้ที่ไม่รู้ก็มักหยิบสิ่งของข้ามไปบ้าง ไม่สมควรสู้วงไว้ให้สูงพอเดินไม่ถูกศีรษะไม่ได้ไม่ต้องไประวัง แม้เด็กจะเป็นหญิงก็ไม่มีทางขัดข้องอะไรกับพระ

กิจการต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนี้ ต้องเตรียมจัดไว้ให้เสร็จก่อนเวลาที่พระสงฆ์จะมาถึง

๑๐. **ต้อนรับพระสงฆ์** เมื่อใกล้จะถึงกำหนดเวลาที่พระจะมา ควรจัดหรือส่งผู้ใดผู้หนึ่งให้เตรียมคอยต้อนรับพระ และเตรียมน้ำไว้สำหรับล้างเท้าพระเพราะพระเมื่อเวลาเข้าบ้านเดินไปด้วยเท้าเปล่าไม่สวมรองเท้า เพราะมีพระพุทธบัญญัติห้ามไว้ว่า "เรา (ภิกษุ) ไม่เป็นไข้ จักไม่สวมรองเท้าเข้าไป

ในบ้าน" ถ้าภิกษุรูปใดฝ่าฝืน ปรับเป็นอาบัติทุกกฏเมื่อเป็นเช่นนี้ เดินไปด้วยเท้า ๆ ย่อมเปื้อน

เมื่อพระถึงแล้ว พึงออกไปนิมนต์ อย่าต้องให้พระไปเงอะงะเก้อเขิน เพราะไม่พบเจ้าของหรือผู้นิมนต์แล้วล้างเท้าเช็ดเท้าที่เปียกให้ และพาไปยังที่พัก ถ้าไม่ได้จัดที่พักไว้ส่วนหนึ่งดังกล่าว พึงนิมนต์ให้เข้านั่งตามที่ ครั้นนั่งเรียบร้อยแล้วพึงประณมมือไหว้หรือกราบตามสมควร

การประเคน ในตอนนี้จะเป็นใครก็ได้ จะเป็นชายหรือหญิงไม่ห้าม แต่ต้องทำให้ถูกลักษณะของการประเคน

ลักษณะของการประเคน การประเคนนั้นท่านวางหลักไว้ดังนี้

๑. ของนั้นไม่ใหญ่โตหรือหนักเกินไป เป็นของยกคนเดียวได้

๒. ผู้ประเคนเข้าอยู่ในหัตถบาส (คือห่างจากผู้รับประมาณหนึ่งศอกในระหว่าง)

๓. น้อมให้ด้วยกาย หรือของเนื่องด้วยกาย

ผู้ประเคน ต้องเข้าไปอยู่ในที่ใกล้ในระยะดังกล่าวนั้น แล้วยกสิ่งของให้พ้นขึ้นจากพื้น แล้วน้อมถวายสิ่งของที่ต้องประเคน คือสิ่งที่จะพึงบริโภค เช่น อาหาร น้ำร้อน หมากพลูบุหรี่ เป็นต้น ถ้าไม่ได้ใช้บริโภค เช่น กระโถนไม่ต้องประเคน เมื่อประเคนแล้วอย่าไปจับเลื่อนของท่านอีกถ้าไปจับเลื่อนของท่านต้องประเคนใหม่ ผู้หญิงประเคนถ้าได้หัตถบาสและถูกลักษณะแล้ว ผู้ชายไม่ต้องประเคนซ้ำอีกก็ได้ ที่ต้องประเคนซ้ำก็เฉพาะที่ยังทำไม่ถูกระเบียบ

๑๑. **เริ่มพิธี** เมื่อพระมาประชุมพร้อมแล้ว พึงเริ่มพิธีมีจุดเทียนเป็นต้นต่อไป

การจุดเทียนธูป เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุดแทน ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ให้คู่บ่าวสาวแบ่งกันจุด ควรเตรียมเทียนเล็ก ๆ ปักเชิงไว้ ๑ เล่มเรียกว่าเทียนชนวน สำหรับจุดขึ้นก่อนแล้วนำเทียนชนวนไปจุดที่เทียนเครื่องบูชา หรือเทียนน้ำมนต์

๑๒ **คำบูชาพระ** เบื้องต้นจุดเทียนชนวนแล้วก่อนที่จะจุดเทียนที่บูชา ควรกราบพระพุทธรูปเสียก่อน แล้วใช้เทียนชนวนจุดเทียนบนที่บูชา ให้จุดเล่มด้านขวาของพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดเล่มด้านซ้าย ต่อไปจุดธูป เทียนน้ำมนต์ยังไม่ต้องจุด เมื่อจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมือตั้งใจบูชา (นึกในใจ) ด้วย คำว่า

อิเมหิ สักกาเรหิ พุทธัง อภิปูชยามิ
อิเมหิ สักกาเรหิ ธัมมัง อภิปูชยามิ
อิเมหิ สักกาเรหิ สังฆัง อภิปูชยามิ

แล้วกราบ ๓ ครั้ง ครั้งที่ ๑ นึกในใจว่า พุทธังวันทามิ ครั้งที่ ๒ ว่า ธัมมังวันทามิ ครั้งที่ ๓ ว่า สังฆังวันทามิ หรือครั้งที่ ๑ นึกในใจว่า อรหังสัมมาสัมพุทโธ ภควา พุทธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ ครั้งที่ ๒ ว่า สวากขาโตภควตา ธัมโม ธัมมังนมัสสามิ ครั้งที่ ๓ ว่า สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ สังฆัง นมามิ อย่างใดอย่างหนึ่งตามความพอใจ

ทุก ๆ ครั้งที่กราบพระ ควรปฏิบัติดังที่กล่าวมานี้

เมื่อบูชาและกราบเสร็จแล้ว พึงถวายกลุ่มด้ายสายสิญจน์ หรือถวายเมื่อตอนจุดเทียนแล้วก็ได้ หรือให้ใคร ๆ ถวายก็ได้ เสร็จแล้วเริ่มอาราธนาศีลต่อไป

๑๓. **อาราธนาศีล** ศีลที่นิยมในพิธีต่าง ๆ คือศีล ๕ เจ้าของงานอาราธนาเองหรือจะให้ใครอาราธนาจะเป็นชายหรือหญิงได้ทั้งสิ้น พึงนั่งคุกเข่ากราบ ๓ ครั้ง แล้วประณมมืออาราธนาด้วยเปล่งวาจาที่ดังพอได้ยินว่า

มยัง ภันเต ติสรเณน สห ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ ๓ หน หรือจะเติม ทุติยัมปิ ฯ ตติยัมปิ ฯ ด้วยก็ได้

อีกอย่างหนึ่งว่า มยัง ภันเต วิสุง วิสุง รักขณัตถายะ ติสรเณน สห ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ ทุติยัมปิ ตติยัมปิ ฯ ดังนี้ก็ได้ แล้วพึงตั้งใจรับศีลต่อไป (แบบนี้นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไป แม้ในพระราชพิธีก็ใช้อย่างนี้)

การรับศีล ไม่ควรทำแต่พอสักว่าเป็นพิธีเท่านั้นควรตั้งใจรับ คิดงดเว้นตามข้อที่ห้ามทุก ๆ สิกขาบทไป เช่นนี้จึงจะเป็นบุญกุศล และเป็นมงคลแก่ตนเองด้วย ท่านที่ยังจำศีล ๕ ไม่ได้ หรือยังไม่เข้าใจท่านห้ามอะไรบ้างก็ควรศึกษาท่องจำให้ขึ้นใจ ทั้งให้เข้าใจในเนื้อความของท่านด้วย พระท่านว่านำ ผู้รับว่าตามเป็นบท ๆ ไปดังนี้:–

นโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

๓ จบ

(ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้อรหันต์ ตรัสรู้ชอบเองพระองค์นั้น)

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพระเจ้า ถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพระเจ้า ถึงพระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพระเจ้า ถึงพระสงฆเจ้าเป็นที่พึ่ง ที่ระลึก)

ทุติยัมปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๒ ฯ

ตติยัมปิ ฯ แม้ในวาระที่ ๓ ฯ

ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ (ข้าพระเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากฆ่าสัตว์)

อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ (ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่งขโมย)

กาเม สุมิจฉาจารา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ (ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบทเว้นจากประพฤติล่วงประเวณีในทางกาม)

มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ (ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากพูดเท็จ)

สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ (ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท)

เมื่อพระให้ศีลและรับศีลจบแล้ว พึงกราบ ๓ ครั้ง

อนึ่ง พึงทราบว่า ในงานพิธีที่มีการสวดมนต์แล้วมีเทศน์ติดต่อกันไป ตอนสวดมนต์ไม่ต้องขอศีลรับศีล ไปขอและรับตอนเทศน์ ในตอนสวดมนต์พึงอาราธนาพระปริตต์ ถ้าสวดมนต์แล้วไม่มีเทศน์ติดต่อกัน พึงขอศีลและรับศีลดังกล่าวแล้ว

๑๔. **อาราธนาพระปริตต์** ในพิธีที่ไม่มีเทศน์ติดต่อเมื่อรับศีลเสร็จแล้ว พึงนั่งคุกเข่าประณมมืออาราธนาพระปริตต์ด้วยคำว่า

วิปัตติปฏิพาหาย สัพพสัมปัตติสิทธิยา
สัพพทุกขวินาสาย ปริตตัง พังรูถ มังคลัง
วิปัตติปฏิพาหาย สัพพสัมปัตติสิทธิยา
สัพพภยวินาสาย ปริตตัง พังรูถ มังคลัง
วิปัตติปฏิพาหาย สัพพสัมปัตติสิทธิยา
สัพพโรควินาสาย ปริตตัง พังรูถ มังคลัง

อาราธนาจบแล้วกราบ ๓ ครั้ง แล้วพึงนั่งราบตั้งใจฟังพระสวดมนต์ต่อไป

วิธีอาราธนาศีลและอาราธนาพระปริตต์ที่กล่าวมานี้เป็นสถานที่ที่จัดให้พระและแขกนั่งกับพื้น ถ้าจัดให้พระนั่งบนอาสน์สงฆ์ แขกนั่งบนเก้าอี้ มีนิยมการยืนอาราธนา คือให้ผู้กล่าวอาราธนา ยืนค่อนทางท้ายแถวของพระ-สงฆ์ ผินหน้าไปทางหัวแถวพระสงฆ์ แล้วประณมมือกล่าวคำอาราธนา จบแล้วไม่ต้องกราบถอยหลังออกมาพอสมควรแล้ว เดินกลับมานั่งตามที่ แม้อาราธนาธรรมดังกล่าวในข้างหน้า ก็พึงปฏิบัติเช่นเดียวกัน

๑๕. **จุดเทียนน้ำมนต์** การจุดเทียนน้ำมนต์ตามที่นิยมกันส่วนมาก ตลอดจนในทางราชการ จุดในตอนที่พระสวดถึงมงคลคาถา ตอนขึ้น **อเสวนา ฯ** พึงจุดเทียนชนวนแล้วไปจุดเทียนสำหรับหยดน้ำมนต์ที่ปักติดไว้กับภาชนะที่น้ำมนต์นั้น จุดเสร็จแล้วยกประเคน มอบถวายพระที่ท่านจะพึงหยดทำน้ำมนต์นั้นประเคนแล้วไหว้หรือกราบครั้งหนึ่ง

การจุดเทียนน้ำมนต์ ในสมัยก่อนท่านนิยมจุดตอนพระสงฆ์สวดรัตนปริตต์ ขึ้นบทว่า ยงฺกิญฺจิ วิตฺตํ ฯ แม้ในทางราชการก็นิยมเช่นนี้ แต่บัดนี้ได้เปลี่ยนมาเป็นมงคลคาถาบทว่า **อเสวนา ฯ**

การจุดเทียนทำน้ำมนต์ เป็นหน้าที่ของเจ้าของงานโดยตรง ไม่ควรให้ผู้อื่นจุดเพราะฉะนั้น ท่านผู้เป็นเจ้าของงาน พึงนั่งตั้งใจฟังสวดมนต์ไปจนกว่าจะถึงเวลาจุดเทียนน้ำมนต์ ไม่ควรไปสาละวนอยู่กับเรื่องอื่น เมื่อจุดเทียนเสร็จแล้ว จำเป็นจะลุกไปจากที่นั้นบ้างก็ได้ ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องเที่ยวตามในเวลาจุดเทียนทำน้ำมนต์

เมื่อพระสวดมนต์จวนจบ ถึงบทส่งเทวดา คือ **ทุกฺขปฺปตฺตา ฯ** พึงให้จัดเตรียมน้ำร้อนหรือน้ำดื่มไว้พอพระสวดจบ นำเข้าไปถวายไม่ต้องให้พระนั่งคอย

เมื่อพระกลับ พึงไปส่งหรือให้ใครไปส่ง เพียงประตูบ้านก็พอ เพื่อแสดงความคารวะ เทียบอย่างส่งแขกผู้มีเกียรติที่มาหา หรือมาในงาน

๑๖. **พิธีในวันเลี้ยงพระ** วันรุ่งขึ้น พึงตระเตรียมต้อนรับพระที่จะมาฉันท์อย่างตอนสวดมนต์นั้นพระพร้อมแล้ว เริ่มจุดเทียนอาราธนาศีลรับศีลดังวันก่อน แต่ไม่ต้องอาราธนาพระปริตต์ เมื่อพระสวดพิธีถวายพรพระจบบทสังฆคุณ คือ สุปฏิปนฺโน ฯ แล้ว ถ้ามีการตักบาตร ก็ให้ตักตอนนี้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ท่านนิยมให้คู่บ่าวสาวตักบาตรร่วมกันเสร็จแล้วลงมือเตรียมจัดเลื่อนสำรับอาหารมาประจำไว้ตรงตามหน้าพระบาตร หรือชามข้าวตั้งใน สำหรับคาวหวานตั้งเรียงคู่กันไว้นอกออกมา คาวอยู่เหนือหวานอยู่ใต้

ถ้าสถานที่คับแคบ สำรับหวานยังไม่เรียงตั้งไว้ก็ได้ แต่นำมาเตรียมไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อสะดวกแก่การหยิบ เมื่อพระถวายพระจบแล้วพึงประเคน

๑๗. **หน้าที่ประเคนพระ** การประเคนพระ ในตอนนี้ เจ้าของงานควรประเคนเอง หรือเห็นว่ามากนักตนประเคนสัก ๑ องค์ หรือ ๒ องค์ แล้วมอบให้ผู้อื่นประเคนก็ได้ ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ควรจัดให้คู่บ่าวสาวประเคนร่วมกัน การประเคนต้องให้ถูกลักษณะดังกล่าวแล้วในข้อ ๑๐ ให้เริ่มประเคนรูปที่นั่งต้นแถวก่อน แล้วต่อไปตามลำดับพึงประเคนบาตรหรือชามข้าวก่อนแล้วจึงอาหาร เสร็จแล้วกราบครั้ง ๑ หรือ ๓ ครั้งตามควร ถ้าประเคนมากรูป รูปต้น ๆ เพียงประณมมือไหว้ก็พอ ถึงสุดท้ายจึงกราบ

ที่กล่าวมานี้เป็นการเลี้ยงพระด้วยสำหรับเฉพาะองค์ ถ้าจะเลี้ยงเป็นหมู่ที่เรียกว่าจัดเป็นโต๊ะ ถ้าจะให้พระลุกไปฉันในที่อีกแห่งหนึ่ง พึงจัดเตรียมไว้ให้เสร็จก่อน เมื่อพระนั่งเข้าที่แล้วจึงประเคน ถ้าจัดให้ฉันเบื้องหน้าที่สวดมนต์นั้น พอพระสวดถวายพรพระตอนจบสังฆคุณแล้ว พึงเริ่มลงมือเตรียมเก็บที่น้ำร้อน น้ำดื่มอย่าทิ้งไว้ให้เกะกะ แล้วปูผ้าลงด้านในให้ชิดแถวพระเพื่อสะดวกแก่พระซึ่งไม่ต้องเลื่อนลุกทุกรูปไป และพระที่จะลุกไปนั่งในที่ใหม่นั้นระวังอย่าให้ต้องไปนั่งร่วมอยู่อาสนะเดียวกับคฤหัสถ์ เพราะถ้าผู้หญิงขึ้นนั่งร่วมบนอาสนะนั้น พระก็จะต้องอาบัติ แม้มีแต่ชายด้วยกัน ก็เพราะการขาดคารวะ จึงควรจัดหาอาสนะไว้ให้พระนั่งเสียส่วนหนึ่ง

๑๘. **วิธีจัดโต๊ะเลี้ยงหมู่** เมื่อได้จัดปูผ้าเสร็จแล้วให้วางจานข้าวตรงหน้าที่พระนั่งช้อนวางขวา ซ่อมวางซ้าย ชิดกับจานข้าวพอสมควร ถ้ามี

มีดด้วยก็ให้วางมีดไว้ด้านขวา น้ำตั้งขวาของพระ จานแบ่ง ชามแบ่ง มีช้อนใส่ไว้ในชาม ๑ คัน ช้อนนี้เรียกกันว่าช้อนกลาง หรือช้อนสำหรับตักแบ่ง ช้อนกันตั้งไว้ด้านซ้ายของพระ เวลานำของเข้าประเคน พึงเข้าทางซ้ายทางพระ

เรื่องการจัดเลี้ยงพระแบบเลี้ยงโต๊ะ หรือฉันเป็นหมู่ สิ่งที่จำต้องให้มี ขาดไม่ได้ คือ ช้อนกลาง ชามแบ่ง จานแบ่ง ต้องมีให้ครบพระ หรือช้อนรวมกันไว้หลายๆ คัน ใส่จานหรือชามตั้งไว้กลางวงก็ได้ ช้อนกลางควรใช้ช้อนกระเบื้อง ที่เรียกกันว่าช้อนถ้วย จัดอย่างนี้ทั้งคาวและหวาน ทั้งนี้เพื่อให้ความสะดวกแก่พระ เพราะมีพระวินัยบัญญัติห้ามพระภิกษุฉันร่วมภาชนะเดียวกัน ถ้าผ่าผืนคงต้องอาบัติ ถ้ามีชามแบ่งช้อนกลางไว้ ท่านผู้ใดต้องการอย่างไหน ใช้ช้อนกลางตักมาใส่ชามของตนบริโภค เช่นนี้พ้นจากความเป็นผู้ฉันภาชนะเดียวกัน

เลี้ยงโต๊ะ ที่นิยมการใช้ชามแบ่งช้อนกลางนี้มีนิยมในที่ทั่วไป ไม่ใช่เพียงฝ่ายพระ ท่านที่ผ่านการเลี้ยงโต๊ะมาแล้วย่อมทราบดี พึงเห็นเช่นโต๊ะจีนเขาก็มีถ้วยแบ่งช้อนกลาง ยิ่งเป็นโต๊ะฝรั่งยิ่งถือมาก เขาจัดไว้เสร็จ ผู้บริโภคไม่ต้องเรียกร้อง

ประเพณีการเลี้ยงพระแบบโบราณ นิยมจัดเฉพาะองค์ นั่งเรียงแถวฉัน ดูงามดี ครั้นต่อมาในบัดนี้ การเลี้ยงแบบเลี้ยงโต๊ะ นิยมกันในฝ่ายคฤหัสถ์มากขึ้น ท่านผู้ที่เห็นว่าสะดวก เพราะไม่เปลืองถ้วยชาม ก็เลยจำมาจัดเลี้ยงพระบ้าง แต่เมื่อจำของเขามาใช้ ก็จำมาไม่หมดคงเอาแต่ที่ง่าย ที่สะดวกสำหรับพระที่ฉันแม้รู้ว่าผิด แต่เกรงใจเจ้าของงาน ก็ต้องทนต้องอาบัติไป ผู้ที่

ไม่สนใจ ก็ทำตามๆ กันไป ถ้าเป็นไปอย่างนี้ไม่กี่มากน้อย พระวินัยบัญญัติข้อไหนไม่สะดวก ก็คงต้องถูกละเลยไปอีก ผลสุดท้าย พระพุทธศาสนาจะเป็นอย่างไรน่าคิด

อนึ่ง การจัดโต๊ะ ควรมีผ้าปู จะเป็นเฉพาะโต๊ะหรือยาวไปก็ตาม แต่ไม่ควรให้ขาด อย่าเอาอาหารไปตั้งไว้กับพื้น แล้วให้พระนั่งล้อมวงฉัน ดูไม่งดงามจักแสดงให้เห็นว่า พระไม่ใช่เป็นผู้มีเกียรติอะไร คงเหมือนๆ กับชาวบ้านคฤหัสถ์นั่นเอง แม้คฤหัสถ์ชาวบ้านเอง เขาเลี้ยงกันเขาก็ต้องมีผ้าปู ถ้าจะบอกว่าหาไม่ได้ก็ไม่ถูก เพราะสิ่งอื่นยังหาได้

การเลี้ยงพระแบบจัดโต๊ะ เมื่อจัดให้ถูกเรื่องแล้วไม่ใช่เป็นของสะดวกนัก จะว่าไม่เปลืองถ้วยชามก็ดูกระไรอยู่ เห็นว่าสู้การเลี้ยงเป็นองค์ๆ ไม่ได้ แลดูงามตา

๑๕. **บูชาข้าวพระพุทธ** ที่พระพุทธซึ่งเรียกว่าข้าวพระ (ถ้ามี) ให้จัดเตรียมมาตั้งไว้ที่หน้าเครื่องบูชาหรือเอกเทศส่วนหนึ่ง ในบริเวณนั้น ควรจะมีโต๊ะสำหรับตั้ง ถ้าไม่มีโต๊ะพึงใช้ผ้าขาวปูเสียก่อน แล้วจึงตั้งหรือวาง อย่าไปตั้งหรือวางไปกับพื้น เพราะเป็นพุทธบูชา จักเป็นการไม่เคารพคารวะ เมื่อตั้งเสร็จแล้ว เจ้าของพึงทำการบูชาด้วยตั้งใจนึกดังนี้ อิมัง สูปัพยญฺชนสัมปันนัง สาลินัง โภชนัง อุทกัญจ วรัง พุทธัสส ปูเชมิ บางแห่งก็มีคำว่า อุกาส นำหน้า คือ อุกาส อิมัง ต่อไปเหมือนกัน แปลว่าข้าพเจ้าขอบูชาเครื่องบริโภคแห่งข้าวสาลี อันถึงพร้อมด้วยแกงและกับและน้ำอันประเสริฐนี้แด่พระพุทธเจ้า เมื่อจำคำที่กล่าวนี้ไม่ได้ก็พึงนึกบูชาตามสมควร จุดประสงค์ก็เพียงให้ตั้งใจ

ระลึกนึกบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บูชาแล้วกราบ ๓ ครั้ง เมื่อเลิกพึงกล่าวคำอำลาว่า เสสัง มังคลัง ยาจามิ ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลืออันเป็นมงคล

ในเรื่องบูชาข้าวพระนี้ ยังมีผู้นิยมกันอยู่แม้ในพระราชพิธีก็ยังมีอยู่บ้าง นับว่าเป็นประเพณีเก่า จึงนำมากล่าวไว้ตามที่ได้พบเห็น ได้ยินได้ฟัง

ถ้าเป็นงานเกี่ยวด้วยศพ คือมีศพตั้งอยู่ มักจัดเครื่องเซ่นไปตั้งไว้ที่หน้าศพ หรือบริเวณที่ตั้งศพนั้นด้วย

เมื่อเวลาพระฉัน ควรจัดให้มีผู้ปฏิบัติพระประจำอยู่ในที่นั้นด้วย แต่อย่าให้ผู้ที่กำลังเมาสุราเข้าไปนั่งปฏิบัติจักทำให้เป็นที่รำคาญของพระ

อนึ่ง เมื่อเวลายกอาหารหรือประเคนพระ อย่าคาบบุหรี่หรือทัดหู ถือกันว่าเสียจรรยาดูไม่งาม ทั้งป้องกันขี้บุหรี่ตกลงในอาหารหรือภาชนะนั้นด้วย

๒๐. ถวายไทยธรรม ถ้ามีเครื่องไทยธรรมถวายพระ ควรจัดเตรียมไว้ก่อนจัดตั้งไว้บนโต๊ะหรือจัดตั้งรวมไว้ส่วนหนึ่งตามที่เห็นสมควร เมื่อพระฉันเสร็จกลับเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว พึงยกตั้งเรียงไว้ตรงหน้าพระทุก ๆ รูป หรือจะจัดผู้อื่นให้คอยจัดส่งให้เป็นที่ ๆ ในเวลาประเคนก็ได้ การประเคนเครื่องไทยธรรมโดยตรงเป็นหน้าที่ของเจ้าของงาน ถ้าเจ้าของประเคนองค์หนึ่งหรือสององค์แล้ว จะมอบให้ผู้อื่นซึ่งเป็นผู้นับถือใกล้ชิดกันประเคนต่อไปก็ได้

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวประเคนร่วมกัน คือในวัตถุสิ่งของที่หนึ่งให้จับร่วมกันแล้วประเคน จะประเคนทั้งหมดหรืออย่างไรก็แล้วแต่จะเห็นสมควร ถ้าว่าตามเรื่องของงานแล้ว ต้องประเคนเองทั้งหมด

๒๑. กรวดน้ำ การกรวดน้ำ เป็นการอุทิศแผ่ส่วนกุศลที่ตนได้

บำเพ็ญ ส่งไปให้แก่บุรพชนตลอดจนสรรพสัตว์บ้าง เป็นการอธิษฐานใจในสิ่งประสงค์ให้สำเร็จตามความปรารถนาบ้าง เป็นต้น

การกรวดน้ำ ได้นิยมทำเมื่อถวายทานเสร็จแล้ว พระสงฆ์เริ่มอนุโมทนา เครื่องสำหรับกรวดน้ำต้องจัดหาเตรียมไว้ก่อนตามที่นิยมใช้กันเช่น เต้า ขวด จอก ถ้วยแก้วหรือถ้วย มีที่สำหรับรองรับน้ำกรวด หาน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์บรรจุไว้ ตั้งเตรียมไว้ที่ตรงหน้าของตน เมื่อพระเริ่มกล่าวอนุโมทนาขึ้นว่า ยถา ฯ พึงหยิบที่น้ำที่เตรียมไว้นั้นเทลงในที่รอง พร้อมด้วยตั้งใจนึก

คาถาสำหรับกรวดน้ำที่ท่านยกไว้เป็นบาลี มีต่าง ๆ กัน จักนำมาเรียงไว้ที่นี้สัก ๒ ประการ ตามแต่ผู้ต้องการจะเลือกใช้ ดังต่อไปนี้

ปตฺติทานคาถา

ปุญฺญสฺสิทานิ กตสฺส ยานญฺญานิ กตานิ เม
เตสญฺจ ภาคิโน โหนฺตุ สตฺตานนฺตาปฺปมาณกา
เย ปิยา คุณวนฺตา จ มยฺหํ มาตาปิตาทโย
ทิฏฺฐา เม จาปฺยทิฏฺฐา อญฺเญ มชฺฌตฺตเวริโน
สตฺตา ติฏฺฐนฺติ โลกสฺมึ เตภุมา จตุโยนิกา
ปญฺเจกจตุโวการา สํสรนฺตา ภวาภเว
ญาตํ เย ปตฺติทานมฺเม อนุโมทนฺตุ เต สยํ
เย จิมํ นปฺปชานนฺติ เทวา เตสํ นิเวทยุํ
มยา ทินฺนาน ปุญฺญานํ อนุโมทนเหตุนา
สพฺเพ สตฺตา สทา โหนฺตุ อเวรา สุขชีวิโน
เขมปฺปทญฺจ ปปฺโปนฺตุ เตสาสา สิชฺฌตํ สุภา

คำแปล

สัตว์ทั้งหลายไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ จึงเป็นผู้มีส่วนแห่งบุญที่เราทำแล้ว ณ กาลบัดนี้ก็ดี แห่งบุญทั้งหลายอื่นที่เราทำแล้วก็ดี สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดเป็นที่รักก็ดี เป็นผู้มีคุณคือมารดาบิดาของเราเป็นต้นก็ดี สัตว์ทั้งหลายที่เราเห็นแล้วก็ดี ที่เราไม่เห็นก็ดี สัตว์เหล่าอื่นที่เป็นผู้มัธยัสถ์ปานกลางและเป็นผู้มีเวรของเราก็ดี สัตว์ทั้งหลายนั้นจงมีส่วนบุญที่เราอุทิศให้เถิด สัตว์ทั้งหลายตั้งดำรงอยู่ในโลก ผู้เป็นไปในภูมิ ๓ เป็นไปในกำเนิด ๔ และมีขันธ์ ๕ ขันธ์ ๑ ขันธ์ ๔ ก็ดี ซึ่งท่องเที่ยวในภพน้อยใหญ่ ส่วนบุญที่เราอุทิศให้สัตว์เหล่าใดได้รู้แล้ว สัตว์เหล่านี้จงอนุโมทนาเองเทอญ ก็สัตว์เหล่าใดไม่รู้ส่วนบุญที่เราอุทิศให้นี้ ขอเทพยเจ้าจงบอกให้สัตว์เหล่านั้นรู้แล้วอนุโมทนา เพราะเหตุ คืออนุโมทนาบุญที่เราให้แล้ว ขอสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงไม่มีเวรดำรงชีพอยู่โดยสุขทุกเมื่อเทอญ อนึ่ง ขอสัตว์เหล่านั้น จงได้บรรลุถึงบทอันเกษม คือ นิพพานเถิด ขอความปรารถนาที่ดีงามของสัตว์ทั้งปวงนั้น จงสำเร็จดังใจหวังเทอญ

อีกบทหนึ่ง

ยังกิญจิ กุสลัง กัมมัง — กัตตัพพัง กิริยัง มะมะ
เย สัตตา สัญญิโน อัตถิ — เย จ สัตตคู้ อสัญญิโน
กตัง ปุญญผลัง มัยหัง — สัพเพ ภาคี ภวันตุ เต
เย ตัง กตัง สุวิทิตัง — ทินนัง ปุญญผลัง มยา
เย จ ตัตถ น วิชานันติ — เทวา คันตวา นิเวทยุง
สัพเพ โลกัมหิ เย สัตตา — ชีวันตาหารเหตุกา
มนุญญัง โภชนัง สัพเพ — สภันตุ มะมะ เจตสา

คำแปล

ความว่า กิริยา คือ กุศลกรรมอันใดอันหนึ่ง อันข้าพเจ้าพึงทำด้วย กาย วาจา ใจ กิริยา คือ กุศลกรรมนั้น ซึ่งเป็นเหตุอำนวยให้ถึงสุคติ ใน ดาวดึงสเทวโลก อันข้าพเจ้าได้ทำแล้ว ขอเหล่าสัตว์ที่มีสัญญาและหาสัญญามิได้ ทั้งหมด จงเป็นผู้มีส่วนเสวยผลแห่งบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้ว ขอเหล่าสัตว์ที่ทราบ ดีแล้วว่า ข้าพเจ้าทำบุญ จงเสวยผลแห่งบุญซึ่งข้าพเจ้าให้แล้ว บรรดาสัตว์ เหล่านั้น สัตว์เหล่าใดที่ยังไม่ทราบบุญที่ข้าพเจ้าทำแล้วนั้น ขอเทพยเจ้า ทั้งหลายช่วยไปแจ้งแก่สัตว์เหล่านั้น (ว่าบุคคลชื่อโน้นทำบุญอย่างนี้ได้ให้ส่วน บุญแก่ท่านทั้งหลาย) เพราะความคิด (คือบุญฤทธิ์) ของข้าพเจ้าของเหล่า สัตว์ในโลกนี้ที่อาศัยอาหารเป็นอยู่ทั้งหมด จงได้อาหารที่ยังให้เบิกบาน เทอญ

ผู้ที่ว่าเป็นภาษาบาลีไม่ได้ พึงตั้งใจอธิษฐานอุทิศแผ่ส่วนบุญกุศล และตั้งความปรารถนาตามสมควร

การเทน้ำเมื่อเวลากรวดน้ำ ห้ามเอามือรอน้ำเพราะไม่ต้องการให้มี อะไรมาเป็นเครื่องกีดขวาง ให้เทลงไปตรง ๆ เมื่อพระนำว่า ยถา ฯ จบ พระ-สงฆ์รับ **สพฺพี** ฯ พึงเทน้ำให้หมด อย่าเหลือไว้ในภาชนะที่กรวดแล้วพึงวาง ขวด นั่งประณมมือรับพรที่พระสวดจนกว่าจะจบ เมื่อจบแล้วพึงกราบลง ส่วนน้ำที่กรวดแล้วนั้นให้นำไปเทในที่แจ้ง อย่าเทลงในที่ไม่สมควร เช่นใน กระโถนหรือใต้ถุนบ้าน เพราะถือว่าเป็นน้ำอุทิศผลและบริสุทธิ์เป็นของสูง

ถ้าเป็นงานมงคลสมรส ต้องให้คู่บ่าวสาวร่วมกันจับภาชนะเดียวกัน เทน้ำกรวดเพราะทำบุญร่วมกัน ปรารถนาความสุขความเจริญร่วมกัน

กรวดน้ำเป็นหน้าที่ของเจ้าของคนอื่นกรวดแทนไม่ได้เพราะเจ้าของเป็นเจ้าของบุญกุศลโดยตรงเมื่อจะให้แก่ใคร เจ้าของก็ต้องให้เอง

๒๒. **ประน้ำมนต์** เมื่อพระสงฆ์อนุโมทนาจบแล้ว พึงนำที่น้ำมนต์พร้อมด้วยเครื่องประพรมที่เตรียมไว้นั้น ถวายพระรูปที่เป็นหัวหน้าให้ท่านประน้ำมนต์ให้เพื่อความสิริมงคล เจ้าของควรเข้ารับก่อน ถ้ามงคลสมรสให้คู่บ่าวสาวรับก่อนแล้วจึงผู้อื่นรวมกันเป็นหมู่ ๆ ไป เสร็จแล้วนำให้ท่านประพรมตามบ้านเรือน

ถ้าเป็นการขึ้นบ้านใหม่ ก็นำเครื่องเจิมที่เตรียมไว้ถวายให้ท่านเจิมตามประตูบ้านทราย ถวายรูปที่ ๒ ให้โปรยวงรอบบ้าน เสร็จพิธีแล้ว ส่งพระกลับดังกล่าวแล้วในตอนต้น

ตามที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ เป็นการทำงาน ๒ วัน คือ สวดมนต์วันหนึ่ง เลี้ยงพระวันหนึ่ง ในบัดนี้ถ้าเป็นงานขนาดกลางหรือเล็กน้อยมักนิยมทำวันเดียว จะเลี้ยงเช้าหรือเพล ก็เป็นไปตามความต้องการของเจ้าของงาน งานวันเดียว บางแห่งสวดมนต์แล้วฉัน บางแห่งฉันแล้วสวดมนต์ไม่สู้แน่ แต่ทางที่สะดวกควรเป็นสวดมนต์ก่อนฉันดีกว่า ไม่ขัดกับเวลาที่จะเลี้ยงแขกที่มาในงาน ถ้าฉันแล้วจึงสวดมนต์ เจ้าของมักไม่สู้จะได้ฟังสวดมนต์นัก เพราะพระฉันแล้วไหนจะต้องเริ่มพิธีสวดมนต์ ไหนจะต้องกังวลในเรื่องเลี้ยงแขก ถ้าช้าเวลาก็จะสายจะบ่าย ไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวง

ถ้าเป็นการทำงานวันเดียว ก็พึงจัดอนุโลมตามที่กล่าวไว้แล้วนั้นเถิด

๒๓. **พิธีเกี่ยวด้วยงานศพ** พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วนั้น โดย

มากเกี่ยวด้วยพิธีการมงคล แม้จะกล่าวถึงเรื่องเกี่ยวแก่การศพไว้บ้างก็เป็นส่วนน้อย ในที่นี้จักได้ประมวลการปฏิบัติที่เกี่ยวด้วยงานศพโดยเฉพาะเพื่อให้ทราบบ้างตามสมควร

การทำศพตามประเพณีไทยมีหลายอย่าง ตั้งต้นแต่ทำบุญ ๗ วัน, ๕๐ วัน, ๑๐๐ วัน, เผา, ทำบุญอัฐิ, บรรจุอัฐิ

พิธีบำเพ็ญกุศล ก็จัดทำเป็นไปตามฐานะของเจ้าของ เมื่อมรณะแล้วนำศพไปวัดไม่พักบำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี ตั้งไว้บำเพ็ญกุศลที่บ้านก็มี

กล่าวเฉพาะที่ตั้งบำเพ็ญกุศลที่บ้าน เบื้องต้นพึงกำหนดจัดสถานที่ตั้งศพ จัดเครื่องสักการะศพตามสมควร จัดตั้งที่สักการะบูชาพระอีกแห่งหนึ่ง จัดที่สำหรับพระสวดอภิธรรม

๒๔. สิ่งที่ต้องเตรียมในงานศพ เครื่องสำหรับใช้ในการนี้นอกจากเครื่องสักการบูชาศพหรือเครื่องบูชาพระแล้ว ต้องเตรียม

๑) ผ้าภูษาโยง ถ้าศพเป็นชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปต้องเตรียม ผ้าขาวกว้างประมาณ ๑๐ หรือ ๑๒ นิ้ว ยาวพอกับแถวพระสงฆ์อีก ๑ ผืน

๒) เครื่องทองน้อย ๑–๒ ที่

๓) ตู้พระอภิธรรม

๔) เครื่องกะบะมุกด์

ผ้าภูษาโยง เป็นผ้าสำหรับลาดให้พระจับในเวลาสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ต้นผ้าผูกไว้กับศพ ตามที่นิยมกัน ใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกจากศพออกมาถึงปากหีบศพข้างนอกแล้วผูกผ้าภูษาโยงไว้ ถ้าผ้าภูษาโยงสั้น ใช้แถบหรือ

อีกอย่างหนึ่งเรียกว่าริบบิ้นชนิดเงินหรือทองก็ได้ ผูกกับด้ายสายสิญจน์เสียก่อน แล้วให้แถบห้อยลงมาตรงหน้าศพ แล้วพับหรือม้วนวางไว้บนที่รองรับ ส่วนผ้าภูษาโยงให้พับวางไว้ทางเหนือแถวพระสงฆ์นั่ง ผ้าขาวม้วนวางไว้ในที่ใกล้กับผ้าภูษาโยง

เครื่องทองน้อยมี ๕ ชิ้น เชิงปักธูป ๑ ปักเทียน ๑ กรวยสำหรับใส่ดอกไม้ ๓ รวมตั้งไว้ในกะบะหรือพาน ตั้งให้ธูปเทียนอยู่คู่กัน ธูปอยู่ด้านซ้าย เทียนอยู่ด้านขวาของผู้บูชา แล้วนำไปตั้งไว้ที่หน้าศพ สำหรับจุดบูชาศพ มีข้อที่พึงสังเกตไว้ คือเมื่อเราบูชาศพ ให้ตั้งหันธูปเทียนมาทางด้านตัวของเรา ถ้าให้ศพบูชา เช่นเมื่อเวลาพระเทศน์พึงตั้งหันธูปเทียนเข้าทางศพ ระวังอย่าให้สับสน

เครื่องทองน้อย บางท่านมักจะเรียกว่าเครื่อง ๕ เพราะเห็นว่ามี ๕ ชิ้น แต่เครื่อง ๕ ที่แท้จริง ดูจะมีอีกอย่างหนึ่งต่างหากจากเครื่องทองน้อย มี ๘ ชิ้น คือกรวยดอกไม้ ๕ เชิงเทียน ๒ กระถางธูป ๑ ใส่พานรวมกันเช่นเดียวกับเครื่องทองน้อย นี้เรียกว่า เครื่อง ๕ ที่เคยเห็นเป็นเครื่องที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีทรงใช้ เมื่อเวลาทรงธรรม เรียกเครื่องทรงธรรม นอกจากนี้จะใช้ในคราวไหนบ้าง ไม่ทราบ และผู้อื่นก็ไม่ได้ให้ใช้เครื่องทองน้อยเป็นพื้น

ตู้พระอภิธรรม ถ้าจะจัดที่พระสวด ณ ที่ใด พึงตั้ง ณ ที่นั้น เบื้องหน้าของพระสวด

เครื่องกะบะ หรือที่เรียกกันว่า เครื่องกะบะมุกด์มี ๙ ชิ้นบ้าง ๑๐ ชิ้นบ้าง บางท่านอธิบายว่า ๙ ชิ้นใช้เกี่ยวด้วยงานศพ คือมีกรวยสำหรับดอกไม้ ๔ กรวย เชิงปักเทียน ๔ เชิงปักธูป ๑ ๑๐ ชิ้นใช้สำหรับเกี่ยวด้วยงานมงคล คือ เพิ่มกรวยดอกไม้อีก ๑ จึงรวมเป็น ๑๐ แต่ที่ใช้กันอยู่ ดูไม่สู้จะได้คำนึงกันนัก ตั้งในกะบะเรียงเป็น ๒ แถว ดอกไม้อยู่แถว ๑ ธูปเทียนอยู่แถว ๑ ใช้เทียน ๔ ธูป ๑ ธูปตั้งไว้กลางแถว จัดเสร็จแล้วตั้งไว้ด้านหน้าตู้พระอภิธรรม หันแถวธูปเทียนมาทางด้านนอก เพื่อจุดบูชาในเวลาพระสวดอภิธรรม

เครื่องทองน้อยและเครื่องกะบะ นิยมใช้กันอยู่โดยมากในชั้นสูงชั้นสามัญโดยทั่วไป ใครมีหรือหาได้ก็ใช้ ถ้าไม่มีก็ใช้ธูปเทียนบูชากันตามธรรมดา

๒๕. ศพลงหีบ ตามที่นิยมกัน เมื่อนำศพบรรจุหีบเสร็จ ยกขึ้นตั้งเสร็จแล้ว ต้องมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่จะมากหรือน้อย ไม่นิยมพระว่า ต้องจำนวนเท่าไร ควรนิมนต์พระเตรียมไว้ เมื่อพระเข้าที่พร้อมแล้ว จุดธูปเทียนที่เครื่องทองน้อยแล้วกราบศพลาดผ้าภูษาโยงแล้วนำแถบต่อกับผ้าภูษาโยง ถ้าเป็นศพตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปพึงลาดผ้าขาวรองก่อน แล้วจึงลาดผ้าภูษาโยงไว้บน ครั้นแล้วจงนำผ้าที่จะสดับปกรณ์หรือบังสุกุลทอด คือ วางไว้บนผ้าภูษาโยงตรงตามหน้าพระ พระกระทำกิจเสร็จ เตรียมกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล

อนึ่ง พึงทราบในเรื่องภูษาโยง เมื่อทอดออกแล้ว ห้ามข้ามกรายหรือแม้ที่ห้อยลงจากหีบ ก็ห้ามข้ามกรายเป็นอันขาด ถือกันว่าเสียมรรยาท

อย่างยิ่ง ควรระวังให้มากแม้ใช้สิ่งของเช่นพานดอกไม้เป็นต้น ทับไว้ก็ไม่ควร

๒๖. วิธีทอดผ้า ให้นำผ้าไปทอดวางขวางลงบนผ้าภูษาโยงไม่ต้องประเคน ทอดลงแล้ว พึงกราบทางพระครั้งหนึ่ง แล้วพึงหันหน้าไปทางศพกราบศพอีกครั้งหนึ่ง หรือทอดหลายองค์ องค์ต้น ๆ เป็นเพียงยกมือประณมไหว้ เสร็จแล้วจึงกราบพระและกราบศพพึงทำดังนี้ทุก ๆ ครั้งที่ทอดผ้า

การสดับปกรณ์หรือบังสุกุลทุก ๆ ครั้ง ถ้าไม่เกินกำลัง ควรจัดให้มีสำหรับทอดตามควร

พิธีที่กล่าวนี้ เรียกกันว่าชักผ้าปากหีบ แต่ไม่ได้นำไปทอดที่ปากหีบ คงทอดผ้าสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอย่างธรรมดานั่นเอง ไม่มีอาธนาศีลรับศีล และไม่มีมาติกาแต่บางแห่ง เจ้าของต้องการให้มาติกาด้วยก็มี แต่พิธีของหลวงไม่มีมาติกา

ตอนกลางคืน เมื่อพระที่จะสวดอภิธรรมมาและเข้านั่งที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของงานพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องกะบะก่อนแล้วกราบพระ และจุดที่เครื่องทองน้อยเสร็จแล้วกราบศพส่วนที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปนั้น ไม่ต้องจุดก็ได้ เมื่อจุดเสร็จแล้ว ให้อาราธนาศีล รับศีล ครั้นแล้วพระเริ่มสวดต่อไป

เมื่อพระสวดจบแล้ว (หมายถึงตอนเลิก) พึงจัดการสดับปกรณ์หรือบังสุกุล และพระอนุโมทนาก็กรวดน้ำ ตามนัยดังกล่าวแล้วในพิธีปากหีบ

๒๗. ทำบุญ ๗ วัน เรียกสัตตมวาร การทำบุญ ๗ วัน มีนิยมทำกันอยู่ทั่วไปก็แลการนับวันนั้น มีนิยมกำหนดดังนี้ ถ้าตายวันไหน

ให้ถือเอาวันนั้นเป็นวันสำคัญ คือ เป็นวันอุทิศผล เช่นตายวันทิตย์ ถ้าจะทำงานเป็น ๒ วัน พึงสวดมนต์ในวันเสาร์เลี้ยงพระวันอาทิทย์ เพราะการบริจาคทานเสร็จสิ้นในวันอาทิตย์ แล้วจึงอุทิศผลให้ ถ้าทำเป็นวันเดียว คือ สวดมนต์วันนั้นฉันวันนั้น ต้องทำในวันอาทิตย์ ถ้าจะทำในวันเสาร์ไม่ควร เพราะการอุทิศผลนั้น นิยมกันว่า ล่วงไปแล้ว ๗ วันจากวันที่ตาย จึงได้ถือเอาวันที่ ๘ เป็นวันอุทิศผล

พิธีทำ ก็ต้องแล้วแต่ฐานะของเจ้าของ จะทำมากหรือน้อยสุดแต่กำลัง จักนำมากล่าวไว้ในที่นี้ให้เต็มตามที่นิยมทำกัน คือ วันต้นมีสวดมนต์เทศน์พร้อมด้วยพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป และมีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ กลางคืนพระสวดอภิธรรมรุ่งขึ้นเลี้ยงพระ เสร็จแล้ว มีพระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ

พิธีที่เกี่ยวด้วยเรื่องพระ พึงจัดโดยนัยดังกล่าวแล้วในตอนต้น ต่างแต่เพียงไม่ต้องใช้ด้ายสายสิญจน์และตั้งที่น้ำมนต์ ส่วนจำนวนพระมักนิยมเป็นคี่ เช่น ๕, ๗, ๙, ถ้าเป็นคู่ก็เป็น ๑๐ ที่เป็น ๙ มีน้อย ถ้าเลย ๗ แล้วมักจะเป็น ๑๐ เกินกว่า ๑๐ ก็ยังนึกไม่ได้ว่าจะมีที่ไหนบ้าง นอกจากของหลวง

เมื่อพระมาพร้อม และเข้าประจำที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนธูปที่เครื่องบูชาพระพุทธรูปก่อน แล้วจุดที่เครื่องสักการะศพคือที่เครื่องทองน้อยสำหรับบูชาศพเสร็จแล้ว พึงอาราธนาพระปริตต์ (ถ้าไม่มีเทศน์ต่อท้ายสวดมนต์ พึงอาราธนาศีลก่อน) เมื่อพระสวดมนต์จบ ถวายน้ำดื่มพอสมควรแล้ว พึงให้คลี่ผ้าภูษาโยง ทำพิธีให้พระสงฆ์ที่สวดมนต์ สดับปกรณ์

หรือบังสุกุล ตอนนี้ไม่ต้องกรวดน้ำเพราะไม่มีอนุโมทนาเสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ

อนึ่ง ในสมัยก่อน ทั้งในงานมงคล ทั้งในงานศพ ก่อนพระสวดมนต์จะกลับ ท่านนิยมถวายหมากพลูซอง หรือธูปเทียน หรือทั้งหมากพลูธูปเทียนก่อน เรียกหมากพลูท้ายสวดมนต์ หรือธูปเทียนท้ายสวดมนต์ หรือเรียกรวมว่า เครื่องท้ายสวดมนต์ ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายว่า เสร็จแล้วกลับได้ เช่น เมื่อสวดมนต์จบแล้ว จะทำอะไรหรือสนทนาอะไรก็ทำหรือสนทนาไป พอถวายเครื่องท้ายสวดมนต์ตลอดแถวแล้ว เลิกสนทนา พระลากลับ เครื่องดังกล่าวนี้ ได้มาเลิกเมื่อสมัยงดการรับประทานหมาก และจวบกับสมัยธูปเทียนแพงมากจึงเลิกไป แต่ในบางแห่งก็ยังมี

เมื่อพระสวดมนต์กลับแล้ว พึงเตรียมจัดตั้งธรรมาสน์ไว้ในที่อันสมควร และมีเทียนดูหนังสือปักเชิงเทียนไว้ ๑ เล่ม ควรเป็นเทียนขนาดค่อนข้างใหญ่จัดวางไว้บนโต๊ะ ทางด้านซ้ายหรือขวาของธรรมาสน์ พึงพิจารณาดูตามควร หรือไม่ให้กีดขวางต่อกิจการที่จะพึงทำ และอย่าตั้งให้ใกล้พระเทศน์นักจะร้อน จัดที่สำหรับพระสวดรับเทศน์ ๔ รูป ไว้ในลำดับแห่งอาสนะของพระเทศน์ คือแถวเดียวกันกับอาสนะของพระเทศน์นั่ง ในเมื่อยังไม่ได้ขึ้นธรรมาสน์ ตั้งโต๊ะขึ้นเครื่องกะบะไว้เบื้องหน้า ตู้พระอภิธรรมไม่ต้องมีก็ได้ เว้นไว้แต่จะจัดที่พระสวดรับเทศน์กับพระสวดอภิธรรมอยู่แห่งเดียวกัน

๒๘. อาราธนาธรรม เมื่อพระมาและนั่งเข้าที่นั่งตามที่เรียบร้อยแล้ว เจ้าของพึงจุดเทียนดูหนังสือเทศน์ก่อน เมื่อพระขึ้นธรรมาสน์แล้วพึงอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว พึงอาราธนาธรรมด้วยคำว่า

พรหมา จ โลกาธิปติ สหัมปติ
กัตอัญชลี อันธิวรัง อยาจถ
สันตีธสัตตาปปรชักขชาติกา
เทเสตุ ธัมมัง อนุกัมปิมัง ปชัง

เมื่ออาราธนาธรรมเสร็จแล้ว พึงจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยหน้าศพ เพื่อให้ศพฟังธรรม บางทีก็จุดเมื่อตอนจะรับศีล คือหลังจากจุดเทียนดูหนังสือ

ตามที่นิยมกันในชั้นสูง ท่านเจ้าของงานมักมีเครื่องทองน้อยอีกที่หนึ่ง สำหรับจุดเมื่อเวลาฟังธรรม สามัญเรียกว่าเครื่องฟังเทศน์ ถ้ามีผู้ใหญ่ชั้นสูงอยู่ในที่นั้นด้วย ควรจัดให้อีกที่หนึ่ง โดยสามัญทั่วไปๆ ไป มักไม่สู้จะได้มีกัน ใช้ธูปเทียนธรรมดา

พอเวลาเทศน์จบ พึงจุดธูปเทียนเครื่องกะบะซึ่งตั้งไว้ที่เบื้องหน้าพระสวดรับเทศน์ จุดเสร็จแล้วพึงบูชาและกราบ เมื่อพระสวดจบแล้ว ถวายน้ำร้อนหรือเครื่องดื่มตามสมควร ส่วนพระเทศน์ ควรจัดถวายน้ำเมื่อลงจากธรรมาสน์ เสร็จแล้วลาดผ้าภูษาโยง ทอดผ้าให้พระเทศน์และพระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเก็บผ้าภูษาโยง แล้วจัดถวายเครื่องไทยธรรม แต่บางครั้งก็จัดถวายไทยธรรมก่อน แล้วจึงจัดสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ตามแต่สะดวก

เมื่อเสร็จแล้ว เตรียมที่กรวดน้ำไว้ เมื่อพระกล่าวคำว่า ยถาฯ พึงเทน้ำกรวดปฏิบัติโดยนัยดังกล่าวแล้ว ในเรื่องการกรวดน้ำข้างต้น

เมื่อพระเทศน์และพระสวดรับเทศน์กลับแล้ว พึงจัดสถานที่สำหรับพระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล พระมาพร้อมแล้วพึงนิมนต์เข้านั่งประจำตามที่ พระสงฆ์เริ่มสวดมาติกา พอสวดไปถึงบทปัฏฐานมาติกา คือ เหตุปัจจโย ฯ พึงให้คลี่ผ้าภูษาโยงลาดมาตลอดแถวพระสงฆ์ พอพระสงฆ์สวดจบ จึงทอดผ้าให้พระสดับปกรณ์หรือบังสุกุล เสร็จแล้วเตรียมกรวดน้ำในเมื่อพระสงฆ์กล่าวคำว่า ยถา ฯ มีนัยดังกล่าวแล้ว เสร็จแล้วส่งพระสงฆ์กลับ ครั้นแล้วจึงจัดให้พระสวดอภิธรรมต่อไปจบกว่าจะจบ ปฏิบัติตามดังที่ได้กล่าวแล้วในเรื่องสวดอภิธรรม เสร็จพิธีในวันต้น

รุ่งขึ้นวันเลี้ยงพระ กิจต่าง ๆ ที่เนื่องในพิธีเช่น ธูปเทียน เครื่องบูชาเป็นต้น ต้องเตรียมไว้ให้เสร็จก่อน เมื่อพระมาและเข้าที่พร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปเครื่องบูชาพระ แล้วจุดเทียนธูปที่เครื่องทองน้อยที่บูชาศพ เสร็จแล้วอาราธนาศีล พระถวายพรพระ จบแล้วเลี้ยงพระถวายไทยธรรมพระสงฆ์ (สำหรับพระสงฆ์สวดมนต์ไม่ต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลอีก) เสร็จแล้วกรวดน้ำ เมื่อพระฉันกลับแล้ว ถ้ามีการสดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อท้ายอีก ก็จัดดังกล่าวแล้วในวันก่อน นับว่าเสร็จพิธี

พึงทราบว่า ที่ได้มีพิธีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมากครั้งเช่นนี้ ก็เฉพาะท่านที่ต้องการพาะสดับปกรณ์หรือบังสุกุลมาก เพื่อจะแบ่งไม่ให้คับคั่งในเวลาเดียวหรือจะตัดเสียเลยก็ได้ หรือแม้เทศน์ สวดรับเทศน์จะไม่มีก็ได้ ถ้ามีกำลังพอก็ควรจะมี ถ้าจะทำเป็นงานวันเดียว ก็จัดอนุโลมตามนี้ การสดับปกรณ์หรือบังสุกุล ควรจัดทำเมื่อเวลาพระฉันเสร็จแล้ว ก่อนจะอนุโมทนา

๒๙. **ทำบุญ ๕๐ วันและ ๑๐๐ วัน** ทำบุญ ๕๐ วันเรียกว่า **ปัญญาสมวาร** ๑๐๐ วันเรียกว่า **สตมวาร** มีพิธีจัดทำอย่างเดียวกันกับทำบุญ ๗ วัน

๓๐. **เผา** บำเพ็ญกุศลในการเผา มักทำเป็น ๒ ตอน คือที่บ้านตอนหนึ่ง กับที่วัดตอนหนึ่ง

บำเพ็ญกุศลที่บ้าน มีพิธีดังกล่าวแล้วในเรื่องทำบุญ ๗ วัน ก่อนจะเชิญศพไปวัดควรมีพระสงฆ์สักกี่รูปก็ได้ สดับปกรณ์หรือบังสุกุลก่อนแล้วจึงเคลื่อนศพ

การนำศพไปวัด มีกระบวนตามศพ ให้มีพระนำศพ ๑ รูป อ่านพระอภิธรรมนำไปข้างหน้า พระที่จะนำศพ ควรเป็นพระที่เกี่ยวข้องเคารพนับถือใกล้ชิดของผู้ตายนำไปถึงวัดแล้ว นำเวียนเชิงตะกอน ๓ รอบ เวียนซ้ายครบแล้วเชิญศพขึ้นสู่เชิงตะกอน แล้วบำเพ็ญกุศลอีกตามสมควร ถ้าประสงค์จะไปตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัด ก็นำไปยังสถานที่ตั้ง ยังไม่ต้องนำไปสู่เชิงตะกอน

ถ้าเชิญศพไปดังที่เรียกกันว่าลักศพ คือไปโดยไม่มีกระบวนไม่ต้องมีพระนำศพด้วยก็ได้

การบำเพ็ญกุศล ตามที่นิยมกัน มีเทศน์ พระสวดรับเทศน์ สดับปกรณ์หรือบังสุกุลต่อ มีวิธีปฏิบัติงานดังกล่าวแล้ว นี้กล่าวฉะเพาะที่ได้จัดการบำเพ็ญกุศลที่บ้านมาเสร็จแล้ว

ถ้าจะไปจัดการบำเพ็ญกุศลที่วัดทั้งหมด ก่อนแต่จะเคลื่อนศพไปวัดก็ควรมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลก่อน

พิธีจัดบำเพ็ญกุศล พึงปฏิบัติโดยลักษณะเทียบเคียง ตามนัยที่กล่าวแล้ว ในเรื่องการบำเพ็ญกุศลที่บ้าน คือมีสวดมนต์ เทศน์ เลี้ยงพระ สดับปกรณ์ หรือบังสุกุล เป็นต้น

เมื่อจัดการบำเพ็ญกุศลเสร็จแล้ว ใกล้ถึงเวลาเผาพึงเชิญศพไปสู่เชิงตะกอนมีพระนำ ๑ องค์ก็ได้ ไม่ควรมากองค์ ตามแบบของหลวงมี ๑ องค์เท่านั้น บางท่านว่าศพถึงวัดแล้วไม่ต้องมีพระนำก็ได้ เมื่อนำศพไป บรรดาญาติมิตรผู้น้อย พึงเดินตามหลังศพให้มีระเบียบ ผู้ใหญ่กว่าศพไม่ควรตามศพ แม้เดินหน้าศพก็ไม่นิยม นอกจากพระหรือผู้นำกระบวนเท่านั้น เวลานำศพเดินไป ผู้ที่นั่งอยู่บนเก้าอี้พึงลุกยืน ผู้นั่งกับพื้นไม่ต้องลุกขึ้นยืน เพียงนั่งตัวตรงแสดงคารวะก็พอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพในศพนั้น

พึงเตรียมผ้าไว้สำหรับทอดปากหีบ จะเป็นไตรจีวรหรือสบงก็ได้ ก่อนที่จะประชุมเพลิง เจ้าของหรือผู้ใกล้ชิด หรือผู้มีเกียรติพึงนำผ้าไปทอดไว้ปากหีบแล้วนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุลคราวละรูปอย่าให้หลายรูปนัก จักเปลืองเวลา ทำให้เสียเวลาของแขกที่มาในงาน

ตามที่นิยม เบื้องต้นให้เจ้าของและลูกหลานหรือญาติทอด และเหลือไว้ท้าย ๑ ที่

ใครที่เป็นผู้ใหญ่ในงาน ควรเชิญผู้นั้นเป็นคนจุดเพลิงเผา ก่อนที่จะจุดเพลิง พึงมอบผ้าที่เหลือไว้นั้นให้ทอดก่อน ส่วนพระสงฆ์ที่จะชักผ้าต้องเตรียมนิมนต์มาไว้ในที่ใกล้ ๆ เพื่อให้ทันกัน พระสงฆ์ชักผ้าเสร็จแล้วจึงจุดเพลิง แล้วผู้อื่นก็ขึ้นต่อ ๆ กันไป ให้เป็นระเบียบ อย่าแย่งชิงกันขึ้น เรียงขึ้นเป็นฝ่าย ๆ แลงามดี เช่น ฝ่ายชายก็พวกหนึ่ง ฝ่ายหญิงก็พวกหนึ่ง ฝ่าย

ไหนจะขึ้นก่อนหรือหลัง แล้วแต่หัวหน้า คือผู้จุดเพลิงคนแรก หรือจัดให้ขึ้นลงคนละข้างได้ก็เรียบร้อยดี ไม่เปลืองเวลามาก

ในเวลาประชุมเพลิง ควรจัดให้มีพระสวดอภิธรรม ๔ รูป ที่เรียกว่าสวดหน้าไฟ

๓๑. **เก็บอัฐิ** มีนิยมทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ ทำ ๓ หาบ ๑ ทำอย่างสามัญ ๑

เครื่อง ๓ หาบ ต้องเตรียมคาน ๑ สาแหรกคู่ ๑ สำหรับหรือปิ่นโตคาวหวาน ๑ อั้งโล่หรือเชิงกราน ๑ หม้อใส่ข้าวสารและเครื่องครัวแห้ง ๑ คานและสาแหรกพันผ้าขาวเชิงกรานและหม้อทาขาว และผ้าไตรเตรียมอย่างละ ๓ ชุด จัดนิมนต์พระสงฆ์สดับปกรณ์ หรือบังสุกุล ๓ องค์ และเตรียมเครื่องใส่อัฐิและอังคารด้วย

วันเก็บอัฐิ เวลาเช้าพึงนำเครื่องที่เตรียมไว้ไปสู่ที่เชิงตะกอน และนำเครื่องที่เตรียมไว้นั้นไปจัดตั้งเป็นแถว ๓ ชุด คือ ๑. ไตร ๒. สำรับวางในสาแหรกสำหรับหาบ ส่วนหม้อเชิงกรานถือตามไป ถ้าใช้ปิ่นโตแทนสำรับให้จัดเชิงกรานและหม้อวางในสาแหรก จัดบุตรหลานให้หาบและถือ เดินเรียงเป็นขบวนตามลำดับ เวียนเชิงตะกอน ๓ รอบเวลาเดินให้ร้องกู่ "วู้ๆ" ครบแล้ววาง ให้เจ้าหน้าที่ทำการแปรรูป เสร็จแล้วจุดเทียนธูปบูชา แล้วนำผ้าขึ้นทอดครั้งละ ๑ ที่ ให้พระสงฆ์สดับปกรณ์หรือบังสุกุล จนครบ ๓ รูปแล้ว เลือกเก็บอัฐิตามต้องการส่วนที่เหลือรวมบรรจุในภาชนะเก็บไว้ จัดที่ถวายอาหารพระสงฆ์ จะให้ฉันในที่นั้นหรือให้กลับไปฉันที่กุฏิ ตามแต่สะดวก

และมอบเครื่องหาบถวายไปแต่ไม่ต้องประเคน (หมายถึงอาหารแห้ง) เสร็จแล้วพระสงฆ์อนุโมทนา กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศล เสร็จการ

ถ้าทำการเก็บอัฐิอย่างสามัญ ก็เพียงให้เจ้าหน้าที่แปรรูปแล้วทอดผ้าสดับปกรณ์ หรือบังสุกุลเท่านั้น

๓๒. **ทำบุญอัฐิ** พึงประกอบพิธีอนุโลมตามทำบุญ ๗ วันนั้นมีแต่ข้อควรทราบ คือ ให้จัดที่บูชาอัฐิแห่งหนึ่งต่างหาก จากที่บูชาพระพุทธรูป อย่าตั้งในที่บูชาเดียวกันกับพระพุทธรูป ทั้งไม่ต้องตั้งน้ำมนต์วงด้ายสายสิญจน์ เพราะถือว่าอัฐินั้นเป็นมงคลอยู่แล้ว

๓๓. **บรรจุอัฐิ** อัฐิและอังคาร ซึ่งเป็นส่วนที่เหลือ นิยมบรรจุไว้ในอันสมควร เช่น เจดีย์หรือถาวรวัตถุอื่น ๆ เป็นต้น ก่อนแต่บรรจุ นิยมบำเพ็ญกุศลก่อน โดยมากมักถวายอาหารบิณฑบาตพระสงฆ์ตามสมควรแล้ว สดับปกรณ์หรือบังสุกุล หรือจะมีเทศน์ด้วยก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องมีสดับปกรณ์หรือบังสุกุลเสร็จแล้วนำบรรจุเป็นเสร็จการ

พิธีต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เมื่อมีความประสงค์จะทำได้อย่างไร ก็จงเลือกตัดทอนทำตามความต้องการ และปฏิบัติจัดงานไปตามหลักนี้ เพื่อจะได้เป็นระเบียบเรียบร้อย การงานไม่สับสน

๓๔. **ถวายสังฆทาน** ถ้ามีความประสงค์จะนิมนต์พระรับสังฆทานพึงไปขอสงฆ์จากพระภัตตุทเทสก์ ซึ่งทางวัดได้จัดตั้งไว้ โดยไม่เจาะจงรูปใดรูปหนึ่ง ตามแต่ท่านจะจัดให้ เช่นนี้จึงจะจัดว่าเป็นการสงฆ์โดยถูกต้อง ถ้าไปเลือกนิมนต์เฉพาะรูปตามที่ต้องการ ชื่อว่าไม่ถูกลักษณะแห่งสังฆทานเป็นปาฏิปุคคลิทาน

การถวายสังฆทาน มีทำกันอยู่ ๒ อย่าง คือ เพื่อความศิริมงคลอย่างหนึ่ง เพื่ออุทิศผลให้ผู้ล่วงลับไปแล้วอย่างหนึ่ง

เบื้องต้นพึงเตรียมนิมนต์พระ และจัดตั้งที่บูชาพระพุทธรูป ที่รับพระสงฆ์ ตามเยี่ยงพิธีบำเพ็ญกุศลดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น และจัดเตรียมอาหารและเครื่องต่าง ๆ ที่จะถวายนั้นไว้ให้พร้อมเสร็จ พอถึงเวลาพระมานั่งพร้อมแล้ว พึงจุดเทียนธูปบูชาพระพุทธรูปกราบพระพุทธรูปเสร็จแล้ว พึงหันหน้าไปทางด้านพระสงฆ์ กราบ ๓ ครั้งแล้วอาราธนาศีล รับศีลเสร็จแล้ว ให้ยกเครื่องที่จะถวายสังฆทานนั้นวางเรียงไว้ ตรงหน้าพระสงฆ์ หรือจะนำมาตั้งเรียงไว้ก่อนแล้ว จึงอาราธนาศีล รับศีลก็ได้ แล้วกราบ ๓ ครั้ง นั่งยกมือประนมเปล่งวาจานำกล่าวคำถวาย ดังต่อไปนี้

๓๕. **ถวายเพื่อความสุขความเจริญ :** ตั้งนะโม ๓ จบแล้วว่า

อิมานิ มยัง ภันเต ภัตตานิ สปริวารานิ สังฆัสส โอโณชยาม สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สปริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆรัตตัง หิตาย สุขายะ

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดกาลนานเทอญ

๓๖. **ถวายเพื่ออุทิศ** ตั้งนะโม ๓ จบแล้วว่า อิมานิ มยัง ภันเต ภัตตานิ สปริวารานิ สังฆัสส โอโณชยาม สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ

ภัตตานิ สปริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจว มาตาปิตอาทีนัญจ ญาตกานัง ทีฆรัตตัง หิตาย สุขาขาย

คำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้นที่ละโลกนี้ไปแล้วด้วย ตลอดกาลนานเทอญ

จบแล้วกราบ แต่นั้นพึงนำเอาสิ่งของประเคนพระเฉพาะสิ่งที่ควรประเคน ถ้าเป็นอาหารชนิดที่อยู่ได้นานยังไม่สุกหรือสุกแล้ว เช่น ข้าวสาร ขนมแห้ง ปลา เนื้อเป็นต้น ไม่ควรประเคน ครั้นประเคนเสร็จแล้วพึงเตรียมกรวดน้ำ มีประการดังกล่าวแล้วในเรื่องกรวดน้ำตอนต้น พระอนุโมทนาเสร็จแล้วกราบ เสร็จพิธี

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ศรีอนันต์ ๑๖๗/๒๑–๒๒ ถนนประชาธิปไตย กรุงเทพฯ
นายอนันต์ ต. สวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. ๒๘๒๐๕๑๔